TABLA DE MATERII.

— Ce fellŭ încă n'amŭ trecut'o? esclamă dânsulŭ surprinsŭ.

— Nu.

— Dar staţia ce trecurămŭ ?

— Se numesce Ciocănescĭ.

— Ce încetŭ mergemŭ!.,. maĭ rĕŭ ca cu boi.

— Să vede că vĕ grăbiţĭ ?

— O ! prea multŭ !

— De unde veniţĭ ? de la Pitescĭ ?

— Maĭ de departe.

— Aşa e, bine ḑicĭ. Când m'am suitŭ la Balşiŭ, eraţĭ deja in intru.

— M'am urcat de la Craiova.

— Sunteţĭ d'acolo ?

— Nu, viŭ maĭ de departe.

— De ce n'aţĭ venit cu trenulŭ acceleratŭ?

— Cu ellŭ am venit până la Craiova dar am fost nevoit să'lŭ părăsescŭ ca să mânŭ uă nópte acolo.

— Veniţĭ din străinătate ?

— Da.

— Se vede c'aţĭ fostŭ la expoḑiţiune ?

— Nu, respunse necunoscutulŭ oftând. Ah ! mi se pare că ḑărescŭ sclipind în depărtare turnurile bisericelor.

— Adevĕrat ! ce iute trece timpulŭ când staĭ de vorbă ! nicĭ n'am băgat seamă că ne-am oprit la Chitila.

— D-vóstră sunteţĭ Bucuresceanŭ.

— Nu, sunt Romănăţeanŭ, dar D-vóstră ?

— Eŭ sunt Bucureşteanŭ.

— Aţĭ mers în năuntru după affacerĭ, după comerciŭ ?

— Ba nu, dar D-v. ?

— Ia păcate; unŭ vecinŭ 'mĭ a călcat moşia şi totŭ ellŭ mĕ străgănesce pre la curtea de Cassaţie.

— A! iată in sfîrşit gara!

— Să ne pregătim; unde vĕ sunt bagajele?

— Eŭ n'am nicĭ un bagajŭ.

— Cum se póte? esclamă vecinulŭ uĭtându-se chiondorîş şi cam bănuitor spre necunoscutul care voiagia şi venea chiar din străinătate fără să aibă cu ellŭ măcar unŭ sacŭ de nópte.

— Am vrut să fiŭ maĭ uşiure. Unde o să trageţĭ?

— Eŭ; nu sciŭ, să vedem, adio; rĕspunse zăpăcit vecinul şi silinduse d'a eşi cât se póte maĭ iute din vagon de şi trenul însă nu stătuse.

— Crede că sunt vre-un vagabond, vre-unŭ aventurier, póte unŭ pungaşŭ, ḑisse in sine necunoscutul scoţindŭ un lungŭ suspinŭ. Incaĭ bine că am sosit, adaosse sărind uşiurel din vagon şi alergând să se arunce intr'uă trăsură de birje.

Exteriorul luĭ nu mulţumi nicĭ pre birjar, căcĭ cum am spusŭ nu era de loc arătos, dar fiind că nu era îmbulzeală de musteriĭ il lăsă să se sue şi plecă din gară cam la pasŭ.

— Mişcă maĭ iute birjarŭ, strigă necunoscotul din trăsură; birjarul se făcu că nu aude şi nu 'şĭ schimbă mersulŭ.

— Iţĭ daŭ patru francĭ dacă mĕ veĭ duce intr'un cart de oră in strada Fetiţelorŭ.

— In ḑece minute coconaşŭ, rĕspunse birjarul scoţind din peptŭ şi biciŭ unŭ sunet particular şi făcĕnd să sbóre trăsura pre pavagiul de Gneis allŭ stradeĭ Griviţa ca şi pre raiurile unuĭ drum de fierŭ.

In adevĕrŭ preste ḑece minute caĭ făcuţĭ numaĭ spume se opriră în facia uneĭ porţĭ şi necunoscutulŭ sări din trăsură, plăti birjaruluĭ suma promisă şi intră în curte.

Intr'acea curte se afla în fund uă căsuţă mică dar curată şi înconjurată d'uă veritabilă florărie. Printre florĭ se jucaŭ treĭ copilaşĭ, doă fete şi un băiat între cincĭ şi doĭ annĭ şi se improşcaŭ unul pre altulŭ cu frunḑe şi petale de florĭ.

Cum iĭ vĕḑu necunoscutulŭ se repeḑi spre eĭ, luâ pre cellŭ maĭ micŭ în braţe, îl acoperi cu miĭ de sărutărĭ şi voi să apuce şi pre ceĭ alţĭ, dar copii începură să fugă şi să ţipe; cellŭ din braţe nu se lăsâ maĭ pre josŭ şi se pusse a sgăria cu unghiuliuţile faţa îndresneţuluĭ ce cutezasse să'lŭ ia în braţe fără de permisiune.

Vĕḑênd că n'o scóte la calle ca să potolească pre copilaşiŭ, necunoscutulŭ îl depusse josŭ, voi să'ĭ adreseḑe câte-va cuvinte drăgălaşe, dar copilul o rupse d'a fuga căḑênd şi sculându-se de vre-uă doă treĭ orĭ şi dispăru în casă după surorile salle împlând ca şi elle aerul de ţipete asurḑitóre.

Străinulŭ nu se descuragiâ de astă priimire ne ospitalieră şi se luâ după eĭ cam în fuga palpitând de ne răbdare ca să afle maĭ curind deslegarea uneĭ enigme: aceştĭ copiĭ eraŭ câte treĭ îmbrăcaţĭ în haine de doliŭ.

Vĕḑêndu-lŭ că intră în sală, copii se ascunse dupe un dulap şi începură să ţipe şi maĭ tare; atuncĭ se auḑi eşind dintr'uă cameră laterală uă voce de femee care le ḑisse:

— Eĭ ce e? ce faceţĭ aşa sgomot? astâmpăraţi-vĕ uă dată.

Auḑind astă voce, necunoscutulŭ intră în casă ca uă bombă, dar remasse in pragŭ inţelenitŭ; în faciă-ĭ, dinaintea uneĭ messe de lucru sta uă damă îmbrăcată preste tot în negru, slabă, sufferindă şi trecută maĭ nainte de vreme care lucra cu stăruinţă la nişte rufăriĭ de copiĭ.

Astă damă vĕḑênd că intră in casă aşa fŏră de veste un necunoscutŭ, lăsâ lucru, se ridicâ in susŭ ş'ĭ ḑice cu un tonŭ ne sigurŭ :

— Ce poftescĭ D-le?

— Mĕ rogŭ, mĕ iartă, murmurâ ellŭ......

In acellŭ momentŭ ultimile raḑe alle sóreluĭ apuînd pĕtrunsse in casă printre perdele şi iĭ învălui pre amândoĭ intr'aceiaşĭ raḑă. Un ţipetŭ eşi atuncĭ din amândoă pepturile şi un resortŭ comunŭ iĭ arunca pre unul în braţele altuia.

— Mimico.

— Costică, strigară eĭ în acellaşĭ minutŭ lipinduşĭ pepturile ca şi sufletele unulŭ de altulŭ. Costică coprinsse pre Mimica in vănósele salle braţe şi'ĭ coplesi făcea cu miĭ şi miĭ de sărutărĭ, dar Mimica n'avu putere d'a supporta aşa lovitură şi căḑu în braţele luĭ fără de cunoscinţă.

II

VEDUVA OSTEANULUI

Copii audind pre mamă-sa scoţind unŭ ţipet aşa de putcrnicŭ intrară fuga în intru şi vĕdind'o leşinată în braţele unuĭ străinŭ începură să plângă şi să se strîngă in jurul eĭ strigând:

— Mamă, mamă.

Aste strigăte care sunt d'uă dulceaţă nespusă pentru urechele uneĭ mume nu putură să descepte pre Mimica din letargia în care cădluse şi mângăerele lor, şi duiósa lor chemare nu putu să redea viaţă acelluĭ corpŭ ce sta ne-mişcat pre scaun. Străinulŭ alerga de colo până colo, şi lucru de mirare ellŭ cunoscea tóte colţuleţele casseĭ şi tóte lucruşiórele pre unde eraŭ puse.

Copii se uitaŭ la ellŭ cu spaimă şi mirare şi fugeaŭ şi se lipeaŭ unul de altul plangînd orĭ de câte orĭ se apropia ellŭ de eĭ ; ellŭ însă n'avea animă d'a se uita la assemenea lucrurĭ secundare ; unica luĭ preocupaţiunea era Mimica, Mimica care dăcea leşinată. Cum o aşedă pre jeţŭ, alergă în camera din faciă, trasse cutia unuĭ dulăpiorŭ, scóse uă sticluţă, reveni, apropiă de nările eĭ gura sticluţiĭ şi o ţinu cât-va timpŭ aprópe de nărĭ.

După un minut Mimica tresări, se scutură încă uă dată, deschisse ochiĭ, se uită la ellŭ ţintă câte-va secunde,

iĭ croprinsse capulŭ in braţe, îl attrasse spre sine cu tinerețe, iĭ dete la uă parte după tĕmple pĕrul ce era destul de mare şi stufosŭ şi după ce'lŭ maĭ privi căt-va începu să ḑică:

— Adevĕratŭ e? nu mĕ înşală ochi? nu sunt jucăria unuĭ visŭ saŭ a nisca-ĭ-va năluciri? tu escĭ Costică? tu în viéţă? tu? tu?

— Da, drăguţa mea, rĕspunsse Costică cu înduioşare, eŭ sunt, eŭ Costică allŭ tĕŭ.

— Nu escĭ mortŭ? nu escĭ uă fiinţă din lumea cea-altă?

— Nu, s'a îndurat D-ḑeŭ de noĭ şi de copii noştri şi m'a păstratŭ pentru voĭ.

— Să fie cu putinţă! te vĕdŭ şi tot nu 'mĭ vine să credŭ, te pipăescŭ şi tot 'mĭ e frică c'o să pieĭ din braţele melle.

— N'avea grije, drăguţa mea, căcĭ nu suntŭ umbră ci însuşĭ bărbatulŭ tĕŭ.

— Bărbatulŭ meŭ!.... dragulŭ meŭ bărbăţel!... oh! d'aĭ sci câte lacrămĭ a vĕrsatŭ ochiĭ meĭ pentru tine!

— De ce?

— Ce fellŭ nu sciĭ? iţĭ veḑĭ copiĭ îmbrăcaţĭ în negru şi pre mine bunginită, mĕ veḑĭ în ce stare am ajunsŭ şi nu ghicescĭ? mĕ maĭ întrebĭ?

— Aĭ creḑut c'am murit?

— N'am creḑut, ci am fost încredinţată.

— Cum se póte?

— Citeste, citeste lista officială şi veḑĭ ce scrie: căpitan Costică Vrăbiescu din batalionul ăntĕiu de vĕnătorĭ, a căḑut mort în lupta de la 7 Octombriŭ anulŭ 1877.

— Mortŭ! da, ḑisse Costică oftând şi lăsênd să'ĭ caḑă din mână ḑiarulŭ ce'ĭ dădusse Mimica, măcelărit de

păgînĭ; aşa, aŭ avut dreptate, căcĭ n'a lipsit mult ca să fiŭ căsăpit de procleţiĭ de başibujucĭ.

— Aşa mi s'a spus că aĭ murit!... oh! Costică, Costică allŭ meŭ, d'aĭ putea să 'ţĭ închipuescĭ tu ce am simţit ici în ânimă în momentul când am audit că păgîniĭ te aŭ ciopăţitŭ încă viŭ pre tine, bucuria mea, viaţa mea, fericirea mea, oh! numaĭ atuncĭ aĭ ghici mărirea durerilor ce aŭ trecutŭ prin sufletulŭ meŭ!

— Ceia ce simtŭ mĕ face să credŭ că sufferinţele talle aŭ întrecut cu mult p'alle melle.

— Eram colea lîngă masă cu copilaşiĭ rótă în juru-mĭ şi cu uă cólă de hârtie dinainte; iţĭ scriamŭ ţie ca tot d'auna şi mĕ gândeam în ce chipŭ şi prin ce cuvinte să reproducŭ tóte impressiunele sufletuluĭ meŭ. Pre când scriam audiiŭ strigând pre la pórtă p'unŭ băiatŭ: Suplimentŭ la Românulŭ cu lista officerilor căduţĭ in bătălia de la Bucova. D'uă dată simţiiŭ în peptŭ unŭ fierŭ rece, aceia ce n'am simţit când am aflat de bătălia de la 30 August şi mĕ sculaiŭ repede în susŭ; înstictul imĭ prevestea de sigur că mi s'a întâmplat vr'uă nenorocire. Fără să mĕ maĭ gândescŭ şi fŏră să aruncŭ pre mine uă haină maĭ grósă, alergaiŭ afară până la pórtă, strigaiŭ pre băiat, smulseiŭ fóia, dătuiŭ banu 'mĭ aruncaiŭ ochiĭ, şi până să ajung în casă măcaiŭ tóte rândurile c'uă singură căutătură. Pre la finele pagineĭ dătuiŭ de numele teŭ şi cum il dăriiŭ scăpărară pre dinainte-mĭ miĭ de stele verdĭ, locul începu să se învârtească cu mine, vederile mi se întunecară şi căduiŭ fŏră de cunoscinţă, chiar în pragulŭ uşiĭ. Când m'am desceptatŭ eream cu capulŭ legat, întinsă în patŭ şi înconjurată de mamă, surorĭ, rude şi toţĭ vecini; mĕ isbissem cu capul de stinghia uşiĭ.

De uă cam dată vrură să 'mĭ ascundă adevĕrulŭ dar fu de prisosŭ, căcĭ eŭ cum îmĭ venii în fire ceruiŭ cu stăruinţă să aflu totŭ, tótă mărimea nenorocireĭ ce am încercat şi fratele teŭ Iorgu plângând ca şi mine îmĭ pusse în mână ḑiarulŭ official care descria în detaliŭ tóte cum s'aŭ petrecut. Ah ! Costică, Costică, tóte tăeturile iataganelor şi satârelor barbarilor de păgînĭ aŭ făcut câte uă rană adîncă în ănima mea şi tóte cumplitele usturimĭ ce'mĭ închipuiam că aĭ sufferit tu aŭ avut resunet durerosŭ în sufletulŭ meŭ. Uă sĕptĕmână am umblat capie ca uă nebună şi te am cerut la tótă lumea. M'am dusŭ la Ministri şi te'am cerut în gura mare, strigînd: daţi-mĭ bărbatulŭ şi eĭ aŭ lăcrămat împreună cu mine şi s'aŭ cercatŭ a mĕ consola. M'am dusŭ la sociele lor şi le-am strigatŭ: daţi-mĭ pre părintele copiilor meĭ şi elle aŭ vĕrsat împreună cu mine lăcrămĭ şi'mĭ aŭ promis ajutor pentru sĕrmaniĭ orfanĭ. Am fost chiar la palat, am cerut în gura mare audienţă şi D-na ţerreĭ s'a grăbit a mĕ chema lîngă sine cu copiĭ cu totŭ şi m'a încredinţatŭ solemnŭ că copii meĭ din acellŭ momentŭ sunt aĭ naţii pentru care s'a jerfit tatălŭ lor; toţĭ aŭ fost bunĭ de aŭ vĕrsat pre cruntele mele rane unŭ balsam alinătorŭ.

»In adevĕrŭ din acellŭ momentŭ sórta copiilor meĭ fu asigurată; n'avuiŭ să mĕ maĭ temŭ de grozăviile ne-avereĭ, căcĭ toţĭ se grăbiră a mĕ ajuta fĕră a mĕ face să roşescŭ; muma era alinată, dar socia! cine putea să ămple golulŭ ce simţeam colea în ănimă? cine putea să te înlocuiască ? D'atuncĭ in coa am vĕrsat atătea lacrăme în cât ochi mi s'aŭ roşit, isvórele lor aŭ secat şi m'am topit păn'am ajunsŭ în starea în care mĕ găsescĭ.

— Draga mea Mimico, în adevĕrŭ tu aĭ sufferit de miĭ de orĭ maĭ mult ca mine.

— Dilele treceaŭ, cum treceaŭ dar nopţile, oh? cumplite ore de chinurĭ eraŭ pentru mine orele de repaosŭ! numaĭ cănd mĕ găndescŭ mĕ apucă grózā şi mĕ face să mĕ cutremur. De cum dam ochi în gene nu vedeam de cât câmpiĭ cu răniţĭ văităndu-se şi ţipând în ghiarele unor lupĭ flămîndĭ cu chipul de om care 'ĭ ciopărţea fĕră de millă şi 'ĭ sfăşia fĕră de cruţare. Celŭ maĭ chinuit, şi cellŭ maĭ muncit eraĭ tu, totŭ d'auna tu. Aci te vedem făcut bucăţele de aceĭ păgînĭ cu instinct de fiară, aci iĭ zăream că te jupóe de viŭ, aci mi se părea că privescŭ cuprinsă de grózā cum te frigŭ pre unŭ jeraticŭ potolit şi cum te sfăşie cu nişce dinţĭ lungĭ şi ascuţiţĭ.

— Nu a fost departe ilusia de realitate.

— Uă dată te-am vĕdut în mănele unor cerchedĭ beţĭ de sănge care ţineaŭ în mănĭ nisce piróne roşite în focŭ şi le apropieaŭ de ochiĭ teĭ ca să le înfigă în eĭ. Atuncĭ m'am năpustitŭ în mijloculŭ lor şi le am strigat cu glasŭ puternicŭ: Iatĕ-mă, chinuiţi-mĕ pre mine, smulgeţĭ ochiĭ meĭ, vi-ĭ daŭ de voe, dar scăpaţi'lŭ, lăsaţi'lŭ pre ellŭ.

—Ah! scumpa mea! ce tesaure de iubire şi devotamentŭ aĭ versat tu pentru soţulŭ tĕŭ.

— In momente supreme se cunósce omul cât póte. Eŭ nu m'am credut capabilă d'atăta curagiŭ, mi se părea că am să morŭ în momentulŭ cĕnd voiŭ îmbrăca doliul tĕŭ, dar n'am murit ci am suferit tóte nenorocirile, 'ţĭ am făcut chiar soróce de pomenire, şi cum mĕ vedĭ încă totŭ trăescŭ.

—Bine că aŭ fost tóte trecĕtóre şi că durerile de erĭ se vorŭ transforma într'unŭ viitor plin de bucurie şi fericirĭ.

— Eşcĭ tu lîngă mine, fericirea a intrat în casă, nu maĭ mĕ temŭ de nimicŭ.

III

7 Octombre 1877.

Copii văḑind pre mama lor îmbrăţişând cu atâta căldură pre streinŭ şi vorbind cu elŭ aşa de familiar şi maĭ cu seamă auḑind timbru voceĭ selle ce le era óre-cum cunoscut, perdură cu incetul spaĭma de maĭ nainte, se apropiecară de ellŭ; ceĭ maĭ miciĭ chiar se agăţară de genuchiĭ luĭ şi după ce priimiră fie care de la ellŭ miĭ şi miĭ de sărutărĭ şi de mângâerĭ, recunoscură în sfîrşit că e tatălŭ lorŭ şi eşind afară din casă săltând de bucurie, incepură să âmple aerul cu veselele lorŭ strigăte şi alergară în fuga la cocóna Despina vecina din dreapta şi iĭ spuse toţĭ de uă dată:

— A venit, a venit tata.

Cocóna Despina care assistasse la parastasul de şése septĕmânĭ allŭ reposatuluĭ începu să se crucească şi să nu creadă pre copiĭ, dar după ce dobîndi óre-care esplicaţiunĭ confuse, luâ ce-va pre sine şi alergâ în fuga să dea sfóră în ţérră şi să se încredinţeḑe de adevĕrŭ.

Vestea se lăţi într'uă clipă şi rudele şi cunoscuţiĭ începură să curgă de pretutindenĭ ca să vaḑă maĭ curînd minunea. Când se innoptă de tot, salonulŭ luĭ Costică nu maĭ încăpea de lumea ce se adunase, de fraţĭ, surorĭ, rude, amicĭ, vecinĭ şi camaraḑĭ care mureaŭ de nerăbdare să afle cum a inviat mortul şi cum a revenit din lumea umbrelorŭ. Toţĭ şi tóte se

făcură rótă împrejurul luĭ și începură să-lŭ róge cu stăruință ca să le spue totŭ ce i s'a întêmplat de când s'a lățitŭ vestea morțiĭ salle.

Ellŭ nu făcu multe nadurĭ și începu să-șĭ povestească pățeniele în chipulŭ următorŭ:

»Celle ce mi s'a întâmplat de la plecarea regimentuluĭ meŭ din Bucurescĭ sunt de mică însemnătate și maĭ tóte vĕ sunt cunoscute căcĭ vi-la am asternut în scrisorile ce am trimis acasă maĭ în fie-ce di; ceia ce mi s'a întâmplat de la trecerea nóstră preste Dunăre iarășĭ vĕ sunt cunoscute, căcĭ v'am spus că dividia nóstră n'a luat parte la resboiŭ în dilele de 30 August și 6 Septembre; să vĕ spuiŭ dar numaĭ celle ce mi s'a întêmplat de la 7 Octombre încoa.

»Maĭ ânteiŭ trebue să vĕ mărturisescŭ unŭ lucru: noĭ nu cunoscém Plevna de locŭ, căcĭ maĭ nimenĭ nu trecuse prin ea de când se născusse și statul nostru major nu făcuse studiĭ prealabile înainte de resbelŭ preste Dunăre, ne sciind maĭ dinainte c'o să intrăm saŭ nu în focŭ și maĭ cu seamă c'o să ducemŭ rĕsboiulŭ în țérră străină.

»Tot ce puturăm afla în timpul campanieĭ eraŭ culesse de la statulŭ majorŭ Rusŭ care pretindea c'ar fi făcut assemenea studiĭ și din carta statuluĭ major Austriac care nu era făcută pre uă scară destul de mare. Dupŏ aceste informațiĭ noĭ credeam că dincolo de Grivița No. 2. se află Plevna si că daca am fi uă dată stăpânĭ pre Grivița No. 2 am vedea Plevna, am domina-o, am nimici-o prin tirulŭ artileriĭ noastre care și-a dobândit reputația ce merită și amŭ lua prin bravura și dibăcia nóstră aceia ce Rușiĭ n'aŭ putut lua printr'atâtea sacrificiurĭ omenescĭ; iată pentru ce ne bucurarămŭ așa de mult când puserăm măna pre

Grivița No. 1 și pentru ce ne dădurăm atâtea sforțurĭ costătóre spre a lua și No. 2.

»In armată astă credință era lățită in tóte direcțiunile și impărtășită de tóte gradele; iată pentru ce soldațiĭ după atâtea nereușirĭ sburaŭ spre noĭ nesuccesse cu atâta avântŭ și bărbăție.

»Vĕḍênd că fără de adăposturĭ nu merge și nu putem ajunge la unŭ resultatŭ, pusserămŭ măna pre sapă și sub adăpostulŭ taluzelor brăsdarămŭ coasta și valea plângeriĭ dintre reduta nóstră și cea turcească cu paralele, aproșiurĭ și galeriĭ acoperite.

»Rușiĭ de uă cam dată ne desaprobară, dar dupŏ ce vĕḍură cu ce hărnicie lucrăm și ce folóse economice pentru efectivulŭ armateĭ culegem, incepură să ne imiteḍe- Noĭ eram măndri de opera nóstră și asceptam de la ea marĭ folóse; le am fi dobădit póte daca n'am fi provocat invidiĭ și gelosiĭ prin laŭdele nóstre. Noĭ credeam că mulțumită astorŭ uvragiurĭ Plevna era aprópe in mănele nóstre și incepurăm să spunem pretutindenĭ că n'avemŭ de căt să vremŭ ca s'o luămŭ.

»Nerăbdarea firească a Românuluĭ incepu să ne coprindă și să se lățească ca uleiulŭ in tóte classele societățiĭ, fie militare fie civile: ploile și traiulŭ rĕŭ contribuiră nu pucin d'a ne da ḍorŭ și d'a cere in gura mare să sfirșimŭ uă dată cu săpatulŭ și să punem cu unŭ minut la cercare isprava paralelorŭ nóstre. Uniĭ spunŭ că Rușiĭ ne aprobară și ne incuragiară, promițêndu-ne ajutorŭ, alțiĭ din contră susținŭ cum că Rușiĭ ne recomandară prudență și paciență ceia ce era preste putință, așa de intăritate eraŭ spiritele, eŭ nu am putut să'mĭ daŭ incă seama cine a avut dreptate, sciŭ numaĭ că osteniĭ nostri asceptaŭ lupta ca sĕrbătorile Pascelorŭ.

»Intr'acelŭ timpŭ tăcură ca prin minune artileria Turcéscă din fortulŭ Griviţa şi Bucova şi se vĕḑu óre-care mişcărĭ ce semĕnaŭ cu preparativele uneĭ retragerĭ; treĭ ḑille forturile rĕmasse mute şi avant-posturile ne încredinţară că sunt deja evacuate; asta era uă cursă ce ne intidea Turciĭ şi in care v'o mărturisescŭ cu francheţă că căḑurăm fără să bănuimŭ ce-va.

»Intr'uă seară şefulŭ Diviḑiuneĭ a IV se dusse la şeful statuluĭ Major General Român şi'ĭ propusse a face uă cercare de surprindere asupra fortuluĭ Turcescŭ. Generaluiŭ iĭ recomandâ prudenţă şi colonelul ca să 'lŭ induplece iĭ spusse cum staŭ spiritele in paralele.

»După óre-care indoială Generalulŭ consimţi a aproba uă cercare de offensivă spre Griviţa No. 2 despre partea Bucoveĭ sub responsabilitatea comandantuluĭ şi-ĭ recomandà încă uă dată prudenţă şi economie in sacrificiurĭ. Vestea preparativelor de attacŭ fură primite de noĭ cu acclamaţiunĭ entusiaste.

—»In sfîrşit vom lua noĭ aceia ce n'aŭ putut lua Ruşiĭ, strigaŭ officeriĭ.

—»In sfîşitŭ vom scăpa de traiulŭ din şanţurĭ, strigaŭ soldaţi.

»In seara despre 7 Octombrie care se intĕmplase să cadă intr'uă ḑi de Joĭ, nu vedeaĭ in tótă linia taberilor Românescĭ decăt vĕnătorĭ curăţindu-şi haĭnele şi cusêndu-şĭ nasturiĭ, artileriştĭ stergîndu-şĭ tunurile, curcanĭ frecându-şĭ puscele, roşiorĭ lustruindu-şĭ sabiele şi officerĭ preparêndu-şĭ gentele şi dànd in dreapta şi in stânga instrucţiunĭ şi consiliĭ; par-că eraĭ in preḑiua uneĭ mare reviste saŭ a uneĭ ḑile de paradă.

— »Măĭ băeţĭ, fiţĭ cu minte, ḑicea unŭ officerŭ soldaţilor din plutonulŭ sĕŭ, nu scóteţĭ capetele din şanţurĭ, nu eşiţĭ din paralele până nu auḑiţĭ semnalul;

îndată ce eşiţĭ risipiţi-vĕ ca potîrnichile, pitulaţi-vĕ pre pămînt şi daţĭ fuga spre tabia păgână fŏră să perdeţĭ cumpătul saŭ să vĕ clătiţĭ vĕḑind că cade vecinul de lingă voĭ. D-ḑeŭ are scrisŭ în cartea sa viaţa tuturor cât are să durede, dac'o fi să trăimŭ scăpâm de tóte şi biruim, dac'o fi ursit să murim vine iute uă bombă vagabóndă şi ne isbesce chiar în mijloculŭ lagăruluĭ.

— »Copiĭ, ḑicea altŭ officierŭ, aduceţi-vĕ aminte aĭ cuĭ fiĭ sunteţĭ şi ce nume purtaţĭ; suntem urmaşiĭ mareluĭ Stefan şi aĭ viteazuluĭ Mihaĭ; să ne arătăm vrednicĭ de eĭ şi să dovedimŭ lumiĭ ce póte Românulŭ.

—»Ascultaţi-mĕ feţiĭ meĭ, ḑicea alŭ treilea, rĕsboiulŭ nu e numaĭ unŭ faptŭ de bărbaţie, ci şi uă luptă de vicleşiugurĭ. Faceţĭ tot ce puteţiĭ ca să înşelaţĭ atenţiunea Turculuĭ şi să scapaţĭ de glónţele luĭ. Nu mergeţĭ cu peptul drept înainte, ci pitiţi-vĕ, tîrîţi-vĕ, ascundeţi-vĕ dupŏ buruienĭ, dupò mărăcinĭ şi chear dupĕ muşuróe. Adăpostiţi-vĕ dupŏ gabióne cum vĕ va veni mai bine şi uă dată sub parapete năvală pre eĭ şi daţĭ vĕrtosŭ sciţĭ colea la mir.

A doua ḑi cum se făcu ḑiuă se reuni în a patra paralelă batalionul nostru de vînătorĭ, un batalion din regimentulŭ allŭ 5-lea de dorobanţĭ şi regimentul allŭ 13-lea care se illustrasse aşa de mult în ḑiua de 27 August în cât steagulŭ sĕŭ fu decoratŭ.

»Astŭ regimentŭ fu lăsat în reservă şi noĭ împreună cu ceĭ din allŭ 5-lea de dorobanţĭ eşirăm din şanţurĭ pre la 12 $^1/_2$ ore dupĕ amiaḑĭ şi năvală spre redute cu gabiónele în capŭ şi scările în braţe. Atăt asceptaŭ Turciĭ; cum eşirăm din şanţŭ reînvià tóte bateriele amorţite şi începu să ploă spre noĭ uă grindină de glónţe şi şrapnele care ne sili să ne retragem în şan-

ţurĭ indurând perderĭ destul de simţitóre. Eŭ nu fuseĭ nicĭ măcar sgăriatŭ.

»Cum intrarăm în adăposturĭ începu să ne coprindă uă ruşine nechibzuită şi să ne încriminăm uniĭ pre alţiĭ fără motiv, căcĭ toţĭ dovedirăm că nu ne temem de mórte ci ne-am retrasŭ înaintea unuĭ numĕrŭ superiorŭ de duşmanĭ. Indată ne adunarăm în consiliŭ şi hotărârămŭ în unanimitate ca să cercămŭ pre sub seară unŭ noŭ attacŭ de surprindere.

Comandantulŭ divicĭiĭ ne pusse la dispoţiţie ajutóre próspete şi se pusse singurŭ în persónă în fruntea nóstră.

Pre la 6 ½ ore séra eşirămŭ iarăşĭ din paralele urmaţĭ de rigimentul allŭ 7-lea de linie şi adăpostiţĭ de întunericulŭ ce începuse a coprinde orisontulŭ şi ajunseserăm fără perderĭ destulŭ de simţitóre până în şanţurile reduteĭ turcescĭ.

»Avĕntul cu care se repeḑi soldaţiĭ în acelle şianţurĭ este anevoe de descrisŭ, dar maĭ anevoe de descrisŭ este lupta ce se încinse într'acelle şanţurĭ şi îndărătnicia cu care se băteaŭ Româniĭ cu Turciĭ peptŭ la peptŭ, braţe în braţe.

»Impuşcăturile încetară maĭ de totŭ, căcĭ duşmaniĭ se amestecasse uniĭ cu alţiĭ de nu se maĭ cunosceaŭ în întunericŭ, dar apriga mórte nu încetasse d'a culege victime noĭ; din contra se înteţisse, căcĭ baionetele sfăşiaŭ într'una la pepturĭ duşmănescĭ, săbiele şi tesacele spintecaŭ capetele, pistólele împrăsciaŭ creeriĭ şi la nevoe de strîmtorare patu pusciĭ se transforma într'uă măciucă şi sfărîma ţestele rĕsboitorilorŭ.

»Româniĭ se luptaŭ ca leĭ, dar Turciĭ nu se lăsaŭ maĭ pre josŭ; de sute de orĭ fură puse pre pereţiĭ ceĭ drepţiĭ aĭ parapetelorŭ scărĭ care îndată fură pline cu

urcaşĭ şi de sute de orĭ, scărĭ şi soldaţĭ, fură respinşĭ de duşmanĭ după creste şi se rostogoliră şi căḑură grămadă preste ceĭ din şanţurĭ.

»Era unŭ aspectŭ demnŭ de grózá şi de admiraţiune pre timpulŭ nopţiĭ şi la palida lumina a luneĭ ce eşise dintre norĭ. Vĕḑênd şi vĕḑênd aĭ noştri că nu potŭ să isbutească a se urca preste parapete, căcĭ puscele cu repetiţie causa urcaşilor marĭ perderĭ, o luară innainte pre şanţŭ spre gura reduteĭ, dar nenorocire, acolo 'ĭ ascepta reserva, uă reservă próspătă şi numerósă. Daca ne ar fi sosit în acelŭ minutŭ în ajutorŭ măcar unŭ regimentŭ próspăt, de sigur că isbuteam şi aḑĭ Ruşiĭ nu ar fi maĭ ávut drept ca să se laude că eĭ aŭ luat Plevna, dar forţele nóstre eraŭ sleite, mănile ne obosisse şi fómea şi setea ne chinuia cumplit.

»Perderile ce incercasemŭ ne sdruncinasse multŭ moralulŭ: locotenentul colonel Grigorie Ioan era grav rănitŭ, Căpitan Gănescu Dimitrie şi locotenentu Lemnea fusesse ucişĭ, 283 soldaţĭ ḑăceaŭ morţĭ pre câmpul vecinŭ şi în şanţurĭ şi 20 de officerĭ şi 621 de soldaţĭ gemeaŭ şi să tiraŭ cum puteaŭ spre paralele cu sângele ciuruind după eĭ. Eŭ încă nu eram rănit; mi se făcusse de capŭ.

»Pre când incepusse a se da semnalulŭ de retragere, eŭ strigaiŭ companiĭ mele:

— »Băeţĭ cu D-ḑeŭ inainte, uă ultimă cercare, şi sburaiŭ în fruntea vitejilorŭ meĭ.

»Abia făcuiŭ căţĭ-va paşĭ şi simţiiŭ fără de veste uă zăpăceală ne inţelleasă în creerĭ; mi se facu innainte stele verḑĭ şi caḑuiŭ la pământ fără de cunoscinţă.

IV

Cerchezii și Basbuzucii

»După nu sciŭ câtŭ timpŭ de amorțire mĕ pomeniiŭ iarăși desceptŭ și incepuiŭ să mĕ uitŭ în juru-mĭ speriosŭ. Era totŭ nópte, luna lumina pre cerulŭ apröpe seninŭ în tótă splendorea sa și eŭ stam culcatŭ tot pre câmpulŭ de resbelŭ într'unŭ șanțŭ plin cu cadavre și înconjurat de frațĭ de arme care nu maĭ eraŭ în viață.

»De ună cam dată mișcaiŭ din mânĭ, mânele se supusse fără de silnicie; începuiŭ să mĕ pipăescŭ, nu simțiŭ pre nicăerĭ nicĭ ună durere; voiiŭ să mĕ ridicŭ dar capulŭ îmĭ cădu josŭ ca unŭ bolovanŭ de piatră și simțiiŭ ună durere fórte vie! la capŭ eram rănitŭ.

»Ce să facŭ? trebuia să părăsescŭ acelŭ șanțŭ blestemat și să mĕ térăscŭ cum voiŭ putea până la primele liniĭ de paralele române căcĭ aminterĭ eram perdut; reputațiunea bașibuzucilorŭ era destul de bine stabilită. Incepuiŭ maĭ ântâiŭ să puiŭ mânele pre icĭ pre colea la capŭ să aflu în ce stare se află, și dupö ce dătuiŭ de ună umflătură amestecată cu sânge uscatŭ în partea dreaptă a capuluĭ, ce-va cam spre ceafă, îmĭ adunaiŭ tóte puterile de care maĭ dispuneam și mĕ ridicaiŭ în genuche.

»In acelŭ minut mi se păru că audŭ la óre-care depărtare nisce sunete: mĕ uitaiŭ în tóte părțile spe-

riosŭ, lipiiŭ capul de pămênt, trăsciŭ bine cu urechea şi audiŭ destul de lămurit pasurĭ omenescĭ răsunând pre pămîntulŭ umed de brumă şi sânge şi preste câte-va minute ḑăriiŭ apărênd la colţulŭ uneĭ lunete a reduteĭ Bucova patru fiinţe ce se apropiaŭ de loculŭ unde stam şi se povăţuiea de lumina uneĭ felinar.

»Cum eşiră din umbră şi fură luminaţĭ de raḑele luniĭ, sângele îmĭ ingheţă în vine şi căḑuĭ jos maĭ fŏră de cunoscinţă. Infăţişarea lor cea sĕlbatică şi costumulŭ lorŭ celŭ bizarŭ şi jerpelit îmĭ spusse că amŭ înnainte uă ceată de başibujucĭ, uă ceată de hiene care âmblaŭ nóptea prin câmpulŭ de resbelŭ ca să jefuiască şi să maltrateḑe cadavrele. Vaĭ de fiinţele care cădeaŭ atuncĭ în mânele lorŭ cu unŭ picŭ de viaţă în corp!... chinurile cele maĭ teribile şi umilirile celle maĭ infame iĭ asceptaŭ ca să sature nesăţiósă sete de sânge a astor fiare cu chip de omŭ!... Inchipuiţi-vĕ în ce posiţiune se afla sufletulŭ meŭ în acelŭ minutŭ; pre câmpulŭ de onóre n'am simţit ce este frica, dar în acelŭ momentŭ vĕ spunŭ curat că 'mĭ a fost frică şi am căḑut josŭ ca trăsnitŭ.

»Am mulţumitŭ luĭ D-ḑeŭ că nu mi s'a băgat de sémă astă bruscă mişcare şi m'am făcut teacă de pămêntŭ aşeḑêndu-mĕ pre brâncĭ şi lipindu-mĕ de un cadavru, făcêndu-mĕ mortŭ ca toţĭ morţiĭ şi maĭ abitirŭ dar ochiĭ nu mi s'aŭ deslipit de la acea grupă sinistră!

»In adevĕrŭ eraŭ nisce ciocli, nisce profanatorĭ de morminte. Cum eşiră din umbra protejată de zidurile parapetelor, să apropiară de uă grămadă de cadavre, începură ss le resfire cu nisce suliţe lungi cu vîrf de fier ascuţitŭ, scotociră pre toţĭ morţii prin sîn şi buzunare, luară tot ce găsiră: curcanilor le luară căciulele şi le vîrîră în dăsagele ce purtaŭ în spinare, cel-

lorŭ ce aveaŭ cisme le smulse cu brutalitate şi când se intêmpla ca cisma să nu iasă lesne, tăia piciorul până la genuhe şi'lŭ arunca cu cismă cu totŭ la spinare.

»După ce sfirşiră cu buzunăreala la primul muşiuroiŭ de morţĭ, se apropiară de allŭ doilea, şi repetară acelleaşĭ fapte scârboase; unde găseŭ inele în degete nu'şi maĭ daŭ ostenecala ca să le scótă ci tăia degetele cu totul; daca găséŭ la câte unul urechia pătrunsă de uă ţintă de aurŭ, tăia urechea tótă şi o băga în sînŭ. Vĕduiŭ în acelle momente lucrurĭ care mĕ făcură să mĕ cutremurŭ, vĕduiŭ sălbătăcia omenéscă întrecĕnd cu mult sălbătăcia fiarelor cellor maĭ înverşiunate de sânge şi cu tóte astea nu muriiŭ de grózĕ asistând la assemenea spectacolŭ odiosŭ.

»După busunăreală şi descălţare urmâ desbrăcarea, despuiarea bietelor cadavre de orĭ-ce vestmint şi după despuiare cea maĭ mare din infamiĭ, mutilarea, petrecere demnă numaĭ de nisce tigri! Miserabiliĭ tălharĭ îşĭ scósse de la briŭ enormele lor hangere, tăiară nasurile bravilor eroĭ care căḑusse pre spate primind mórtea în faciă. Unora le tăiaŭ urechile, altora buḑele, altora mânele saŭ piciórele, altora le făceaŭ pre peptŭ şi pre braţe crestăturĭ în formă de cruce şi altora!.... mĭ e ruşine şi desgust ca să vĕ maĭ spuiŭ.

»Puţine cadavre scăpară ne schingiuite, gradele însă, sergenţiĭ şi caporaliĭ eraŭ condamnaţĭ să suffere maltratările celle maĭ odióse, maĭ cu seamă când se intêmpla să fie maĭ bine îmbrăcaţĭ. Atuncĭ se isca între locomiĭ şacalĭ uă veritabilă luptă; se îmbrânceaŭ şi chiar se împungeaŭ cu vîrfurile iataganelor voind care maĭ de care să pue mâna pre lucru maĭ bunŭ.

»Daca pre bieţiĭ sergenţĭ şi caporalĭ iĭ maltrataŭ ast-felŭ fiind morţĭ, închipuiţi-vĕ ce ideе trebuia să'mĭ

facŭ de aceia ce avea să mĕ ascepte pre mine care sunt officerŭ şi mĕ găseam in viaţà. A! cum maĭ rămneam sórta pasĕrilor într'acelŭ moment!

»Totŭ jefuind, tot despuind şi tot schilodind tâlhariĭ se apropiară încetul cu încetul de mine, lumina felinaruluĭ lor ce o plimbaŭ pre d'asupra cadavrelor începuse să mĕ lumineḑe şi pre mine; deja le simţiam greulŭ miros ce eşa din fiinţa lorŭ, cea scărbósă, eraŭ numaĭ la căţĭ-va paşĭ departe de mine. Acolo începură iarăşĭ să resfire cadavrele, să le pungăşească şĭ să le chinuiască şi terminând trecură dincoa!.... Un ţipăt de satisfacţiune eşi din pepturile lor ḑărindu-mĭ costumulŭ ce a'şĭ fi dorit din suflet să fi fost într'acea clipă orĭ-cât de jerpelit. Cum ajunsse se năpustiră ca uliĭ spre mine, unul puse mâna pre cisme, altul pre haine, altul pre geanta de dupĕ gât şi începură să tragă fie-care spre sine până ce fără de voe scoseiŭ un gemetŭ de durere.

»Audind că suntŭ viŭ, miserabiliĭ scosse un răgetŭ grósnic de cât al leuluĭ rănit de vênĕtor şi al pantereĭ ce se aruncă spre pradă, şi hangerele se destecară, sclipiră pre dinaintea ochilor meĭ, se ridicară, d'asupra capuluĭ meŭ şi..... iar leşinaiŭ.

V.

Osman Pasia

»Se vede cà eŭ am ca pisica noă sufiete, căcĭ după unŭ timpŭ ce nu pociŭ precisa iar deschiseiŭ ochiĭ într'astă lume plină de atâtea miseriĭ. De astă dată era ḑiuă şi nu maĭ eram în câmpul de carnagiŭ ci într'uă ambulanţă Turcească; nasul îmĭ spuse maĭ iute ca ochi.

»N'am îndestule cuvinte spre a vĕ da uă ideie esactă de ceia ce însemnează uă ambulanţă turcéscă; închipuiţi-vĕ uă geamie scundă, boltită, umedă, intunecósă, pardosită cu lespeḑĭ de piatră negriciósă şi prin multe locurĭ măncate de vreme, pre acele lespeḑĭ câteva braţe de pae pre jumătate putrede aruncate icĭ colea şi p'acele pae svârcolindu-se nisce ființe omenescĭ în starea cea maĭ deplorabilă!

»Nimic maĭ desgustător şi nimic maĭ vrednicŭ de milă ca aspectulŭ astorŭ nenorocițĭ care cu uă ḑi maĭ nainte sĕ rĕsboise cu bravura de care dădusse desse probe; hainele dupĕ eĭ eraŭ jerpelite, ne spălate de lunĭ şi pline de noroiŭ, corpurile lorŭ învăscuite de necurăţenie şi ranele lor, vaĭ! maĭ tóte în putreḑiciune. Nicĭ tu medicŭ, nicĭ tu ventilaţiune, nicĭ tu camfor care încaĭ să purifice aerulŭ; mirosulŭ celŭ maĭ greŭ se rĕspăndea în coplişita atmosferă şi cangrena se propaga din rană în rană; slavă ţie Dómne că nu eram

rănitŭ. Dar ce folosŭ? miasmele pestilenţiare putea să mĕ omóre şi fĕră ajutorulŭ cangrenii daca avém nenorocirea să staŭ maĭ multŭ acolo.

»D-ḑeŭ vru să scapŭ şi d'astă primejdie; unŭ hoge care facea şi pre mediculŭ, căcĭ fusesse bărbierŭ în tinereţe, veni pre la prănḑ să'şĭ viḑiteḑe bolnaviĭ şi să 'ĭ vindice (adică să 'ĭ trămită pre lumea cea altă) prin ajutorul specificŭ allŭ săntuluĭ seŭ scuĭpatŭ. Mergând în cóce şi în colo şi promiţênd unuia şi altuia huriĭ şi fericirĭ cerescĭ în raiul luĭ Mahomed dupŏ gravitatea bóleĭ, elŭ ajunse şi la mine. Cum mĕ vĕḑu începu să blogodorĕscă ce-va în limba luĭ şi să 'şĭ apropie gura de contuḑiune ca să'mĭ o scuipe; eŭ însă retrăseiŭ capulŭ şi rĕspunseiŭ în Romănesce că n'are nevoe să se dea de ostenealā.

»Cum auḑi vorbele mele rĕmase încremenitŭ, începu să strige ca un turbat şi să ordone a mĕ da afară ca p'unŭ căne ce sunt, ca să nu spurcŭ locaşulŭ lor celŭ sfăntŭ, căcĭ aminterĭ va face elŭ aceia ce n'a făcut Başibujuciĭ. Ordinulŭ luĭ se esecută pre dată şi cu chipulŭ acesta scăpaiŭ de ambulanţa Turcéscă.

»Vĕḑĕndu-mĕ afară esecutoriĭ porunceĭ hogescĭ ne sciind ce să facă cu mine, mĕ luară de mână şi începură să mĕ tirască dupŏ eĭ. Eŭ care nu mĕ asceptamŭ la mare lucru din parte-le, nu prea mĕ duceam cu vóe bună şi cam făceamŭ nazurĭ; eĭ însă nu se turburară de oppunerea mea, mĕ luară în cărcă şi se îndreptară cu mine spre temniţă. Ast-felŭ dusŭ pre sus şi maĭ în brăncĭ fuiŭ trecut pre la pórta conacuculuĭ luĭ Osman Paşa.

»Ghaziulŭ era la ferĕstra etagiuluĭ superior alŭ caseĭ ce occupa şi ţinea la ochĭ un binoglu de mare distanţă prin care se uita spre Griviţa cu cea maĭ mare

attenţiune. Ellŭ vĕḑu înbrănciturile şi oppunerea mea şi făcu semnŭ să intrămŭ în ântru ca să afle ce e pricina; ordinul sĕŭ se esecutâ pre dată şi căt te ştergĭ la unŭ ochiŭ mĕ pomeniŭ faciă în faciă cu acella ce măncasse capul la atăţia fraţĭ de arme!

»Prin biuvoacurĭ şi paralele noĭ ne închipuiam că Osman Paşa e cine scie ce namilă de uriaşiŭ, cine scie ce căpcăunŭ cu gura d'uă schiópă şi cu dinţiĭ de oţelŭ; circula din gură în gură fel de felŭ de informaţiĭ, felŭ de felŭ de descrierĭ care 'ţĭ făcea pĕrul pre capŭ măciucă. Realitatea fu cu totul departe de adevĕrŭ; vĕ spun dreptŭ că rămăseiŭ în locŭ uĭmitŭ şi umilit când intraiŭ în cămară-ĭ şi dăduiŭ ochĭ cu elŭ.

»Mĕ uitam lungŭ la elŭ, îl mĕsuram cu căutătura de susŭ pănă josŭ, îl ficsam cu privirea în albul ochilor şi tot nu credeam că e aievea, tot mi se părea că nu sunt descept; aşa era de departe iluḑiunea de realitate, ideia ce'mĭ formasem de aceia ce vedeam cu ochi.

»In loculŭ unuĭ colos negru, spăĭmăntător, urât ca necuratulŭ, cu ochi săngeroşĭ, cu gura spăĭmăntătóre şi cu privirea îngheţătóre, vedeam innainte'mĭ un bărbat ca de 45 de anĭ de statură mijlocie, cu barba négră cam căruntă, rotundă şi óre-cum ingrijită, cu privirea pĕtrunḑătóre dar cam obosită, cu înfăţişare seriósă dar nu repulsivă, simplu dar curat îmbrăcat, fĕră de nicĭ uă decoraţie pre peptŭ şi fĕră de nicĭ unŭ şiretŭ pre la gâtŭ şi mânĭ. Avea aerulŭ unuĭ oficier recrutător éră nu al unuĭ muşirŭ sĕlbatecŭ care măncase fripte ḑilele atâtor marĭ de creştinĭ.

«Elŭ sta pre unŭ fotoliŭ mare de piele lângă feréstra cameriĭ în care se afla şi cu binoglu ce ţinea în mână spinteca din în când spaţiulŭ ca să vaḑă ce

se petrece prin avant-posturĭ. Aprópe de ellŭ pre un scaun dinaintea uneĭ messe plină cu harte se afla unŭ officerŭ tênĕrŭ, curĕţelŭ şi dichisit şi maĭ în fund unŭ altŭ Turcŭ maĭ bătrîn căruia nu'ĭ putuiŭ distinge trăsurile fiind în penumbră. Officerul cellŭ tînăr era Tevfic Paşa adjutantulŭ şi secretarulŭ Ghaziuluĭ şi bătrînul era Hasib-beĭ medicul sĕŭ principalŭ.

«Osman vorbesce pucin franţuḑesce dar stricat şi cam tărăgănat astfellŭ că cu anevoie pricepĭ ce'ţi ḑice, dar Tevfik Paşa scie bine limba diplomaţieĭ. După ce schimbaiŭ câte-va vorbe de politeţă cu Muşirulŭ, ţinuiŭ maĭ mult cu Tevfic saŭ prin interpretarea luĭ convorbirea următóre:

— «Cum te chiamă pre D-ta?

— Căpitan Constantin Vrăbiescu din primu batalion de vĕnĕtorĭ.

— «De unde escĭ?

— «Din Bucurescĭ.

— «Va să ḑică escĭ Românŭ?

— «Da.

— «Curcanŭ?

— «Ba nu, vînătorŭ.

— «Vĕnĕtorŭ curcanŭ, totŭ una, oscire Românească, óste de rebelĭ.

— «Noĭ nu suntem rebelĭ, ci belligeranţĭ, Europa ne a recunoscut astŭ titlŭ trămiţĕnd în tabăra nóstră officerĭ străinĭ.

— »Europa a trămisŭ Principeluĭ Carol iar nu Românieĭ.

— «România şi principele Carol aḑĭ făcŭ totŭ una; uă legătură săntă, botezulŭ sângeluĭ le-a unit sórta pentru totŭ d'auna.

— «O să rupem noĭ astă legătură vrênd Alah.

— «Să nu vĕ ajute D-ḑeŭ.

— «Veţĭ vedea! v'aţĭ unitŭ cu Moscovulŭ contra suveranulŭ vostru, Alah vĕ va pedepsi.

— «Noĭ n'avem alt suveran de cât pre Domnul nostru, Sultanul nu ne-a fost nicĭ uă dată suveran şi adĭ şi maĭ pucin dupĕ ce ne-aţĭ provocat prin obusurile ce ne-aţĭ aruncat de la Vidin şi ne am proclamat independinţĭ.

— «Independinţă ne sanţionată nu face banĭ.

— «Am sancţionat'o şi încă vom maĭ sancţiona'o prin ghiulelele şi glónţele oştenilor noştri.

— «Om vedea, urma va alege.

— «Urma să aleagă.

— «In modulŭ D-vóstră de a vedea aveţĭ D-vóstră dreptate, în modulŭ nostru avem noĭ.

— «Dreptatea n'are doă messurĭ.

— «Ba căte uă dată are şi treĭ; în virtutea acelleĭ mässurĭ noĭ am putea să te dăm pre măna Başibujucilor.

— «N'aveţĭ de cât să daţĭ ordine, nu voiŭ fi eŭ celŭ d'ănteiŭ care să am sórta luĭ Major Grigorie Ioan şi a căpitanuluĭ Năstase.

— «Acelle massacre regretate chiar de noĭ s'aŭ commis din cauḑa unor ne înţellegerĭ iscate din prea multulŭ ḑelŭ allŭ unor neregulaţĭ.

— «Acellaşĭ escesŭ de ḑelŭ póte a făcut ca astăḑĭ să fiŭ numaĭ eŭ singur înaintea D-vóstră.

— «Acum s'aŭ luatŭ mĕssurĭ severe ca să nu se maĭ repete şi fiĭ sigur că viaţa D-tale şi a camaraḑilor D-tale de vor maĭ fi este la adăpost de orĭ-ce temere.

— «Să dea D-ḑeŭ.

— «Pre parola mea de onóre 'ţĭ o jur, ḑisse însuşĭ Osman Paşa.

— «Acum sunt sigur de viață și vë mulțumescŭ.

— «N'aĭ pentru ce; imĭ indeplinescŭ numaĭ datoria de om și soldat. Escĭ rănit ca să te aședăm in ambulanță?.

«Cuvèntulŭ ambulanță më făcu să tresarŭ să më scutur cu grózá gàndidu-më la ce më ascepta acolo și să rĕspund indată:

— «Nu, vë mulțumescŭ.

— «Atuncĭ veĭ fi condusŭ la unŭ locŭ convenabilŭ și tratatŭ după gradul D-tale ast-fellŭ cum sunt tratațĭ căpitaniĭ meĭ și cum permitŭ exigențele resbeluluĭ.

«Mulțimiiŭ Mușiruluĭ d'atàta extremă bună voință către mine, il salutaiŭ milităresce și'lŭ părăsiiŭ tot uĭmit dar incântat căcĭ iĭ făcussem cunoscință.

maldărul de buruenĭ şi amorţiĭŭ loculuĭ ca cum 'mĭ ar fi datŭ cu muchea in capŭ. Cât dormiiŭ nu sciŭ, sciŭ că am visat într'una că mĕ imbăiamŭ in apă rece, că mĕ preămblam prin galeriĭ de ghiaţă şi că mĕ tăvăleam în troenĭ de zăpadă; biet făceam la cuc de cald ce 'mĭ era. Cam pre la mijloculŭ somnuluĭ celluĭ maĭ dulce simţiiŭ trecênd preste mine un corpŭ viŭ apoĭ altulŭ şi după ellŭ uă dróe care alerga in cóce şi in colo producênd nişce chiţiiturĭ ascuţite; era uă dróe de chiţcanĭ.

«Cât îmĭ era de frigŭ astă visită ne plăcută îmĭ maĭ îngheţă sângele uă tónă şi mĕ sili să mĕ desceept bine şi să facŭ sgomot spre a scăpa de asemenea visite importune; şióreciĭ fură de omenie, intellesse de cuvînt saŭ maĭ bine de frică şi plecară póte chiar din propriul lorŭ locaşiŭ şi eŭ aţipiiŭ iarăşĭ, dar nu fuiŭ lăsat in pace ca să-mĭ vĕdŭ de somnŭ. In dată ce aţipiiŭ mi se păru că simţŭ uă sguduitură la piciorulŭ dreptŭ, mĕ desceptaiŭ şi ce credeţĭ că vĕduĭ la lumina luneĭ ce pĕtrundea printre crăpăturĭ? doă mânĭ omenescĭ se introdusesse printre rosturile scăndurilor magazii, se incleştasse de picioreIe mele saŭ maĭ bine de carimbiĭ cismelorŭ ce scăpasse ca prin minune din ghiarele basibujucilor pre câmpulŭ de resbelŭ şi 'mi le trăgeaŭ cu putere ca să mi le scóţă. Eu nicĭ una nicĭ alta luaiŭ tipsia cu vestitul pilafŭ ast-fellŭ cum rĕmăsese la prîndŭ, croiiŭ una şi ţapănă preste mânele indiscrete şi printr'acestŭ modŭ scăpaiŭ ne descălţatŭ. Un ţipet de durere şi un avradini sictim formidabilŭ, fu totŭ ce audiiŭ in urma asteĭ norocite isbiturĭ.

«De aci încolo nu maĭ dormiiŭ ci asceptaiŭ desceptŭ să vie alba in satŭ.

«Apropierea dimineţiĭ mi se vesti printr'uă infeţire de frigŭ care 'mĭ ingheţa de totŭ in vine sângele, ce să ḑicĭ? eram in luna luĭ Octombre şi mĕ aflam culcat intr'uă magaḑie de scândurĭ descheiate şi invelit intr'uă manta destul de pirpirie. In sfirşit sosi ḑioa şi mi se maĭ desmorţi oasele; cum se lumină bine lipiiŭ ochi de crăpăturile scândurilor şi mĕ uitaiŭ pre câtŭ putuiŭ ca să vĕdŭ acelle ce se petreceaŭ impregiurŭ.

«Magaḑia in care eram inchisŭ era lipită de uă casă cu doă etage in stilul acellor clădirĭ ce se maĭ ḑărescŭ pre la noĭ pre icĭ pre colo prin oraşele vechĭ de provincie; ea era in paiantă, cu ferestrele micĭ şi grilate şi cu etagiulŭ superiorŭ scosŭ afară, formând ca unŭ fellŭ de burtă brăsdată de câte-va ferestre cu cafasurĭ. Uă dată acéstă casă trebuia să fi fost inconjurată cu uluci de scândurĭ şi cu arborĭ, dar atuncĭ se afla in mijlocul uneĭ pajiste bătătorite căcĭ copacĭ şi uluci arsesse de mult prin tranşeurĭ.

»Lângă acea casă se afla unŭ maĭdan in mijloculŭ căruia curgea uă cişmea şi impregiurul cişmeleĭ se adunaŭ haite de cânĭ flămânḑĭ care urlaŭ intr'una a pustiŭ şi căutaŭ in deşertŭ să se sature cu pomana turcească care de multŭ inţărcasse. Printre cânĭ care cam mâriiaŭ intr'un mod sălbaticŭ se jucaŭ uă spuză de copiĭ slăbănogĭ şi trenţăroşĭ şi ce-va maĭ la uă parte se esercita cu mânuirea armelorŭ uă ceată de mustafiḑĭ, adică de cetăţenĭ inrolaţĭ cu sila in armată intr'uă etate destul de inaintată. Imbrăcămintea lor nu potŭ să o descriŭ căcĭ numaĭ uniformă nu era, potŭ să vĕ spui insă că pre lângă a lor a spoitorilor noştri era uă haĭnă de luxŭ.

»Cum se sui sórele pre cerŭ incepu să bubue tunulŭ bateriilor assediatóre; unele din elle mĕ făcu

să tresaltă de emoțiune căcĭ venea d'acolo de unde a rĕmas steagulă şi ănima mea. Grivița, Bucova, Susurlu-Bivolarĭ, locurĭ scumpe amintiriĭ osteanuluĭ Român într'astă luptă de uriaşĭ.

»Projectilele ce se aruncaŭ spre noĭ eraŭ marĭ şi eşite din tunurĭ de calibru mare, dar nu resbeaŭ până în oraşiŭ, căcĭ eram adăpostițĭ de maĭ multe muchĭ de dealurĭ şi stam pitițĭ într'uă vĕgăună. Numaĭ tunurile de la Radisovo şi despre muntele Verde ne trămitea din când in când câte uŭ căpățină de zahar dar şi acelea soseaŭ aprópe recĭ.

»Officeriĭ, soldațiĭ şi beiliceiĭ cum se făcu ḑiuă începură să alerge de colo până colo, să dea şi se esecute ordine, să transporte în care şi pre spinare cutiĭ cu muițiunĭ, sacĭ cu pesmețĭ, cazane cu uă noĭmă de pilafŭ şi alte proviḑiunĭ ce maĭ aveaŭ la în-de-mână şi să fie gata armațĭ şi echipațĭ ca să năvălească acolo unde se ivea primejdia. Nizamiĭ mi se părură soldațĭ destul de regulațĭ şi de suppuşĭ disciplineĭ, Redefiĭ eraŭ pĕnă la óre-care punct assemenea regulațĭ, dar mustafiḑiĭ nu eraŭ maĭ abitir ca başibujuciĭ ci pluteaŭ într'aceiaşĭ apă.

»Priviŭ mult şi multe lucrurĭ vĕḑuiŭ care ar fi fost de folosŭ armiilor aliate dacă ar fi putut da ochĭ cu mine. Vĕḑuĭ că partea cea slabă a Plevneĭ nu era nicĭ spre Opanz, nicĭ spre Bucova, nicĭ spre Grivița, nicĭ spre Pelisat şi nicĭ chiar spre Radisovo, ci spre muntele Verde; acelle doă redute ce luasse Scobelev la 30 Agust şi le perdusse a doua ḑi eraŭ cheia Plevneĭ, uşia viziunĭ teribiluluĭ Osman; şi că reluându-le cu orĭ-ce sacrificiŭ Plevna nu se maĭ putea menține, dar cine să spue tóte astea fraților meĭ! Păsărica nu se oprea în sbor ca să 'mĭ ia dorul şi să'l ducă acolo unde voia sufletulŭ meŭ.

»Mĕ săturaiŭ în fine cu atâta privire şi imboldit de
me mĕ uĭtaiŭ în juru-mĭ se vĕdŭ daca maĭ găsescŭ
-va de pus sub dinţĭ. Ua galetă era întreagă dar apă
cĭ stropŭ şi nădejde d'a căpăta alta de la cine-va nu
uteam să am, căcĭ nu se ḑărea nimenĭ în apropriere
e magasie, ca cum m'ar fi părăsit tótă lumea in ghia-
ele fómeĭ şi seteĭ. Strigaiŭ de câte-va orĭ aşa
atr'uă dóră, dar nimenĭ nu 'mĭ rĕspunsse, chemaiŭ
ă ființă omenească care trecu pre sub seară p'a-
rópe de magasie şi care se întâmplasse să fie un
lerviş fanaticŭ, îĭ făcuiŭ cunoscut prin semne că 'mĭ
este fóme şi sete, dar ellŭ imĭ arâtă pumni, scuipâ
spre mine şi se depărtâ blestemând şi murmurând:
Ghiaur! Miserabiliĭ mĕ condamnasse să morŭ de fóme
şi sete şi muşirul lor, ghaziulŭ Osman 'mĭ promi-
sesse a mĕ trata ca p'un căpitan al lor! fericit tra-
tamentŭ, ellŭ mĕ silea săfugŭ din astŭ cuibŭ necurat,
să fugŭ cu unŭ moment maĭ curând căcĭ amintirĭ
eram perdut.

»Să fug din magasie era lesne căcĭ era de scândurĭ
putrede şi nu mĕ păḑea nimenĭ, dar din Plevna
care era înconjurată de întreite trâmbe de santinele
vigilente era aproape cu neputinţa. Fómea mĕ făcu
să uitŭ tóte aceste obstacole, şi mĕ îndemnâ să 'mĭ
iaŭ câmpiĭ.

»Din norocire pentru mine nóptea veni destul de poso-
morîtă şi întunecósă, cerul era plin de norĭ, uă plóe
mĕruntă şi deasă începu să cadă de cu séră şi lu-
mina luniĭ se ascunse sub grósse straturĭ de aburĭ
alburiĭ; puteam să fugŭ fără teamă d'a fi vĕḑut.

»De şi eram lignit de fóme şi prigonitŭ de sete,
totuşĭ avuiŭ îndestulă putere ca să mĕ agăţŭ de
scândurĭ şi să mĕ urcŭ sub învelitóre unde puteam

să desprind câte-va uluci mai cu înlesnire. Scândurile fură desprinsse fără așa multă bătae de capŭ, mĕ agățaiŭ cu mânele și picióreleo de deschidătura ce făcusem mai fără sgomotŭ, mĕ suiiŭ pre învelitóre căpătând numai câte-va mici sgăricturi și mĕ pregăteam să alunecŭ josŭ pre pământ de la uă înălțime nu tocmai mare fără să cam bagŭ in seamă durerile ce'mi causa contudiune, dar mĕ opriiŭ pre locŭ îndată, căci mi se păru că audŭ răsunând în apropriere passuri omenesci.

» In adevĕr prin deasa pândă de plóe ce cernea ca printr'uă sită, dăriiŭ la óre-care depărtare doi individi care după îmbrăcăminte păreaŭ a fi bașibuzici. Amândoi eraŭ încărcați cu prădi, adică cu despueturi soldățesci, cellŭ d'ântéiŭ însă era mai încărcat ca cellŭ altŭ. Nu departe de magazie cellŭ din urmă lăsă jos povara sa, scósse din sinŭ ce-va, se apropie de camaradulŭ sĕŭ ușurel ca uă pisică când calcă în vêrful degetelor și'i dede uă lovitură în spate așa de țeapănă, încât camaradul cădŭ jos mortŭ fără să apuce să dică pis măcar. După aceia bașibujuculŭ se încărcă cu amândouă poverile și plecă p'aci încolo! Daca aști barbari se pórtă astfellŭ cu frații lor, mĕ gândiiŭ eŭ încremenit, cum trebue să se pórte cu dușmanii? d'aia nu dădui eŭ de răniți în Plevna.

»După ce mĕ desmeticiiŭ pucinŭ, săriiŭ josŭ după învelitóre, mĕ ascunsciŭ într'un colțŭ, priviiŭ în dreapta și stânga și ne dărind nimic plecaiŭ intr'uă dóră spre partea ce'mi eșisse înainte. Numai cânii, sumedenie de câni fură singurele ființe ce mĕ intimpinară mârâind dar nelătrându-mĕ căci fómea îi pocâltisse până-ntr'atâta în cât numai puteaŭ să dică ham.

»Stradele Plevneĭ ca alle orĭ-căruĭ orașiŭ turcesc sunt strimte și întunecóse, nevoia însă le maĭ lărgisse căcĭ le curățisse de îngrădirile de scândurĭ ce înconjiuraŭ altă dată curțele și grădinile; trecuiŭ dar prin astŭ dedal de locuințe omenescĭ fără să fiŭ băgat de seamă și eșiiŭ îndată la luminișiŭ, în marginea uneĭ câmpiĭ puțin ondulată în mijloculŭ căria se ḑărea uă locuință isolată și ce-va maĭ departe capătulŭ unuĭ podŭ.

— Podŭ! murmuraiŭ eŭ ḑărindulŭ, trebue să fie acella ce tae d'a cumerḑișul riulŭ Vid și leagă șoseaua dintre Nicopoli și Sofia.

In adevĕr nu mĕ înșelassem, dăduĭ iute preste uă sosea ce șerpuiaŭ prin câmpie și se îndrepta spre podŭ, apucaiŭ spre dânsa și merseiŭ înnainte furișindu-mĕ pre cât puteam.

— O să daŭ în curênd preste corpulŭ generaluluĭ Krilov! murmuraiŭ eŭ în sine-mĭ animat de uă raḑă pe speranță, daca așĭ cunósce bine locurile m'așĭ îndrepta spre Dolni Metropol unde e postată cavaleria Coloneluluĭ Crețeanu și mâne așĭ fi iarășĭ sub steagŭ.

Ne sciind cătușĭ de puțin direcțiunea diverselor localitățĭ, merseiŭ înnainte pre șiosea spre podŭ și trecênd pre lêngă localitatea isolată mĕ abătuiŭ nițel ca să mĕ odihnescŭ și să'mĭ potolescŭ emoțiunea ce mĕ neliniscea. Acea locuință era un hanŭ de drum mare, uă cărciumă părăsită póte de când cu începutul resbeluluĭ, ea semĕna în construcție cu multe hanurĭ vechĭ împrăsciate ici și colo pre drumurile celle marĭ din țérra nóstră.

Mult nu umblassem dar cădeam de obosealǎ și cătam d'an cătele un micŭ locŭ de odihnă. Cum vĕḑuiŭ acellŭ hanŭ, mĕ apropiaiŭ de elŭ, mĕ ghemuiiŭ

sub taraba cea mare din dreptul uneĭ ferestre largĭ și oblonită, puseiŭ capulŭ pre uă ferêstră de pimniță mică și bolită și ațiipiŭ, dar abia dătuiŭ ochi în gene și îndată mĕ desceptaiŭ căcĭ urechile melle se isbiră de nisce sunete sinistre care eșeaŭ din adâncimele pimnițeĭ.

De uă cam dată nu deosebiiŭ tocmaĭ bine acelle sgomote și nicĭ nu putuiŭ să daŭ cu socoteală din ce causă eraŭ produsse, dar dupĕ pucină atențiune audiiŭ destul de lămurit țipete de desperare, gemete de obosire, jalete și rugăciunĭ eșite din pepturile unor ființe ce se sbăteaŭ in prada celor maĭ crude chinurĭ și din nenorocire pricepuiŭ curênd tristul adevĕr! Limba rusească și cea română se amestecaŭ la uă laltă în astŭ concertŭ allŭ desnădejdeĭ.

— Iată zalhanaoa ce înghite prisonieriĭ, strigaiŭ cŭ coprins de grózá și fugĕnd din puterĭ preste luciulŭ de câmpie.

VI.

DIN SCILA ÎN CHARIBDA

»Luna eşisse dintre norĭ, dară lumina sa nu era atât de vie căcĭ în fie-ce momentŭ petice alburiĭ de aburĭ se puneaŭ în dreptulŭ seŭ şi intre ea şi pămint se întindea un fellŭ de pânḑă gaḑósă şi diafană; cu tótę astea cŭ bine rĕŭ mergeam înnainte şi puteam să ḑărescŭ calea fŏră să daŭ în niscaĭ-va gropĭ saŭ şanţurĭ ce intĕmpinam la fie ce pasŭ. Cu chipulŭ a cesta ajunseiŭ până la podŭ; ce-va maĭ departe de ellŭ mĕ ascunseiŭ în nisce buruenĭ uscate ca să vĕdŭ de este păḑit saŭ nu şi convingĕndu-mĕ că neîngrijirea Turcească îşĭ avea fiinţa până şi în Plevna, adică că capetele poduluĭ nu eraŭ păḑite de nicĭ uă santinelă şi lăsate sub paḑa cellor de la Opanez, mĕ tiriĭ pre brâncĭ până la capul luĭ, îl traversaiŭ ca uă săgeată adăpostit de parapetele luĭ de piatră şi ajunsŭ dincolo, iarăşĭ mĕ furiaşiaĭ dupŏ unŭ crângulet.

»Uă pocnitură de puşcă detună la spatele meŭ la óre-care depărtare de mine dar nu păţiiŭ nimic; se vede că uă santinelă din postul ce era aprópe me ḑărisse şi îşĭ dęscărcasse spre mine puşca maĭ mult ca să'şĭ împlinéscă uă datorie de consciinţă.

»Dupŏ ce mi se potoli pucin svicnelele emoţiuneĭ, începuiŭ iar să mĕ tirăscŭ prin buruenĭ, ghimpĭ şi mărăcinĭ, înţepându-mĕ, sfăşiindu-mĭ haĭnele şi car-

nea şi suferind fórte cumplit până să scapŭ din bătaia puscelorŭ din fortŭ; scăpând şi de astă primejdie o luaiŭ rasna pre câmpŭ fŏră să maĭ urmedŭ soseaóa şi merseiŭ, merseiŭ uă oră intreagă fŏră să sciŭ unde mĕ ducŭ. In sfîrşit oboseala mĕ făcu să staŭ in locŭ şi să mĕ aruncŭ pre pămint sdrobitŭ şi pisăgitŭ de atâta ămblet, atuncĭ raţiunea rece şi calculătóre imĭ dissc:

— Băĭde măĭ omule, tu escĭ inconjurat de duşmanĭ, tu şiórece nenorocit daĭ tărcólc de colo până colo in fundulŭ curseĭ dar n'aĭ eşit din cursă, n'aĭ dat încă preste uscióră. Uscióra esistă, fraţiĭ tĕĭ te asceaptă unde-va, în preajma luĭ Dolni Metropol, intr'acolo trebue să te ducĭ, dar unde este acellŭ pustiŭ de Dolni Metropolŭ? Incotro? să mĕ găndescŭ. Pre harta statuluĭ major Austriac, Dolni Metropolulŭ figureadă la dreapta şoseleĭ ce duce la Sofia, mult la dreapta; şoseaoa mi se pare c'a rĕmas la stânga, să ţiu intr'una spre dreapta şi trebue să daŭ orĭ de Românĭ orĭ de cazaciĭ luĭ general Krilov.

Aşa făcuiŭ, cotiiŭ la dreapta şi merseiŭ suind şi coborînd, orbocăind prin bungetu de buruienĭ şi cocenĭ de porumb uscaţĭ, şi iar merseiŭ, şi totŭ merseiŭ până mi se urî fŏră să daŭ de luminişiŭ. Tocmaĭ când ajunseiŭ în vîrfulŭ uneĭ muche pe dealŭ, dăriiŭ în depărtare uă radă de lumină şi sufletulŭ mi se ămplu de bucurie şi speranţă.

— Iată fraţiĭ noştri, iată dulcea libertate, strigaiŭ eŭ coborînd ca glonţulŭ spre vale.

De astă dată numaĭ băgam in seamă obstacolole nicĭ maĭ simţeam ce este osteneala, alergam mănat de boldul speranţeĭ, alergam intr'una spre acea stea licărindă ce mereŭ crescea. Alergând ast-fellŭ intr'una fŏră să maĭ respirŭ, fŏră să maĭ staŭ loculuĭ uă clipă,

dăriiŭ in mijlocul pajisceĭ negriciósc uă fășie alburie și întortochiată; atuncĭ căduiŭ din înălțimele celluĭ d'allŭ treilea cerŭ și scoseiŭ unŭ țipet de descuragiare și desperare! fășia cea albă era șeoscaoa Sofii, cŭ în aprinderea friciĭ fugissem fără să bag de seamă spre stânga, fusessem c'uă palmă de locŭ de avant-posturile generaluluĭ Scobeleff și apucasem callea spre dreapta, adică spre Dolni Dubnicŭ, spre unŭ postŭ Turcescŭ, spre peire!

»Prevederile melle din ne-norocire nu më amăgisse căcĭ cum ajunseiŭ aproape de sosea, dăduĭŭ de nisce retranșamente, câțĭ-va turcĭ eșiră din elle fără să dică nimicŭ și pusse mâna pre mine.

—»Ghiaur, strigară eĭ cu mânie și më tîrîră în șianțurĭ

»De astă dată era să se sfârșiască hotărit cu mine, dar geniulŭ meŭ cellŭ bunŭ më scăpâ și acum luând chipul unuĭ hoge fanaticŭ. Sălbaticiĭ din șianțurĭ cum më vĕdură între eĭ se năpustiră spre mine cu hangerele și cuțitele destecate codălbind ochiĭ prin întunerecŭ și scârjnind din dințĭ în tocmaĭ ca hienele când se năpustescŭ spre pradă. Hogea însă le apucă innainte, le vorbi ce-va, pusse cu brutalitate mâna pre mine, më smulse ca p'uă pană din șanțŭ, eși cu mine la luminișiŭ, fugi pre câmpie tîrîndu-më dupŏ sine cu uă putere supra-umană și ajungînd într'un locŭ unde era o movilă proaspătă se urcâ cumine în verful eĭ și më aruncâ la pămênt ca p'unŭ cadavru ne însuflețit.

»Dupŏ aceia făcu semn să se apropie la maĭ mulțĭ soldațĭ care 'lŭ urmasse, vorbi cu eĭ ce-va turcesce și începură cu toțiĭ să culleagă buruienĭ și cocenĭ uscațĭ și să le grămădească maldăre în jurulŭ moviliței.

»De uă cam dată fiind cădut într'unŭ fellŭ de toropeală, soră cu mórtea, eŭ nu putuiŭ să 'mĭ daŭ seama

de noïma preparativelor ce să făcea în juru-mĭ, dar după ce mĕ maĭ desmeticiiŭ pucinŭ, scossciŭ un mugetŭ de îngrozire: geniulŭ meŭ cellŭ bunŭ, umanulŭ hoge, îmĭ pregătea unŭ mangalŭ ca să mĕ frigă ca p'un berbece!

»Buruienele se grămădeaŭ mereŭ, coceniĭ assemenĭ, se formasse în jurulŭ meŭ unŭ ḍidŭ naltŭ și grosŭ de materiĭ combustibile, lipsea numaĭ uă scânteе ca să treeŭ în lumea pârjólelorŭ; scânteia se făcu, focul se aprinse, iĭ simțiiŭ chiar căldura, dar bunul D-ḍeŭ mĕ scăpă și de astă dată. Unŭ vîntŭ puternicŭ și nă plóie deasă năvăli spre pămînt cam fără veste și risipi flacările părpălatice și stinse focul de buruienĭ.

»Hogea și Turciĭ luĭ scósse strigăte de blasteme și voiră să alerge la alte stratageme póte multŭ maĭ crude ca să mĕ chinuiască, dar din norocire veni acolo unŭ officerŭ attrassŭ de lumina flacărilor ca să vadă ce e și dând peste mine și aflând ce vrea să-mĭ facă hogea și compliciĭ sêĭ, iĭ certă cu asprime, mĕ smulse din mânele lor și mĕ dusse în fortŭ unde rĕmăseiŭ până dimineața. A doua ḍi mĕ porni sub uă escortă sigură spre Gorni Dubnicŭ de care depindea garnisóna din Dolni Dubnicŭ și mĕ înfățișă chiar luĭ Achmed-Hivzi-Pașa, comandantulŭ fortuluĭ care mĕ priimi cu multă bună-voință și'mĭ promisse a 'mĭ accorda tótă protecțiunea cerută spre a mĕ expedia spre siguranță chiar la Constantinopole unde să fiŭ bine priimitŭ.

VII.

Gorni Dubnicu.

»Ahmed-Hivzi-Paşa më opri lingă sine cu intenţiune d'a më trămite peşcheş la Stambul ca curiositate, fiind-că se vorbisse printre Turcĭ despre Românĭ ca despre nisce fiinţe fabulóse şi nu se afla în capitala Osmanliilor nicĭ măcar un prisonierŭ ca să 'lŭ arate publiculuĭ ca raritate saŭ maĭ bine ca uă gogoriţă.

»Maĭ esista încă uă causă póte cea maĭ principală care silea pre Turcĭ să aibă prisonierĭ şi dintre Românĭ: Guvernul German, în urma repeţitelor reclamaţiunĭ alle guvernuluĭ Român, protestasse într'unŭ modŭ solemnŭ contra barbarielor commisse de către oştile ottomane vis-a-vis de răniţiĭ şi prisonieriĭ Românĭ şi cerusse sus şi tare prin organulŭ Principeluĭ de Reus, ambassador la Constantinopole, curmarea rĕuluĭ şi dovedĭ palpabile d'uă conduită maĭ umană.

»Achmed-Hevzi-Paşa, informatŭ póte de noile dispositiunĭ luate de către guvernulŭ Ottoman, më luâ într'unŭ modŭ seriosŭ sub protecţiunea sa, îmĭ offeri uă locuinţă demnă de unŭ omŭ, daca nu de gradul meŭ, chiar în dependinţele conaculuĭ sêŭ, îmĭ offeri chiar masa sa şi më indopâ cu pilafŭ şi carne de berbece aproape două sĕptemânĭ, promiţĕndu-mĭ în fie-ce ḑi d'a më evacua spre Constantinopole, îndată ce va găsi uă ocaḑiune sigură.

»Mijlócele de transport de care dispunea ellŭ numaĭ sigure nu erau; care şi căruţe n'avea la dispodiţie şi totŭ de ce avea nevoie i se aducea de către Cercheḑĭ şi başibujucĭ pre oblânculŭ cailor; putea ellŭ să pue pre aste fiare sĕlbatice la uă cercare atât de radicală şi să le confieḑe viŭ şi nevătămatŭ unŭ Român şi maĭ cu seamă unŭ officerŭ care purta uă uniformă nu aşa de prăpădită? nu şi fórte bine a făcut.

»Ca sà nu mi se urască, comandantulŭ imĭ dete voe se mĕ preumblu prin întărirĭ şi împrejuru'mĭ urmatŭ de douĭ cavajĭ de credinţă, cu obligaţiune d'a nu lua note şi d'a nu insemna nimicŭ pre hârtie. Fortificaţiunele turcescĭ în ceia ce privesce arta de construcţiune nu sunt lucru mare; aspectul le lipsesce şi chiar simetria, însă in ceea ce privesce arta strategică nu lasă nimicŭ de doritŭ. Din nuele, ţăruşĭ şi pămint cĭ suntŭ în stare să facă din fie-ce dealŭ şi înălţime uă piedecă care să ţie în locu armiĭ întregĭ şi să toace miĭ de ómenĭ.

»Fortificaţiunile de la Gorni-Dubnicŭ eraŭ unele din cele maĭ tarĭ şi maĭ ingenióse din câte eraŭ durate spre a apăra calea Orchaniceĭ. Terrenulu este cam ondulat şi predôminat de uă înălţime maĭ mare ca celle alte care cade spre stinga intre satŭ şi sosea; p'acea înălţime Turciĭ formase uă redută bastionată cu parapete de gabióne umplute şi căptuşite cu pămint şi cu fortificaţiĭ duble pentru aparatul artilerieĭ. In ea putea intra în voe opt miĭ de luptătorĭ.

»La răsăritul ei din colo de şiosea se află o altă redută maĭ mică şi intre elle se aflaŭ şianţurĭ acoperite croite în zigzacurĭ prin care communicaŭ oştile la vreme de nevoe fĕră teamă de primejdie.

»Ambele redute eraŭ înconjurate de şianţurĭ adâncĭ

indoite și de nenumĕrate șirurĭ de fire subțirĭ de telŭ întinse la distanță de doă palme maĭ sus de pămînt. Uă dată șiandurile luate, vaĭ de osteani care săreaŭ la atacŭ cu arma la mână și cădea în acellŭ dedalŭ de telurĭ. Cu mare nevoință putea să scape de încurcare și de focul ucigătorŭ allŭ pușcelorŭ după parapete.

»In facia satuluĭ, in partea despre nord, cum am dice in laturea despre Plevna se află uă coastă lină care face coborișiulŭ de la redută spre satŭ maĭ nesimțitŭ, acea cóstă era țesută d'assemenea telurĭ infernale. La rĕsărit se află unŭ crânguleţŭ care nu sciŭ cum nu s'a tăiat de cu vreme de Turcĭ căcĭ adăpostesce de minune uă colónă de atacŭ și face reduta despre est să fie fórte vulnerabilă; in partea despre apus și de miadă-di se află dealurĭ nalte și prăpăstióse greŭ de attacat, și la óre-care distanță dreptŭ drumulŭ despre Ciricovo se află uă pădure asemenĭ bine intărită.

»Puternică era posiția Gorni Dubniculuĭ, bine apărată era ca de 8000 de soldațĭ de elită și fórte bine commandată de un generalŭ capabilŭ ca Achmed-Hivzi-Pașa, dar avea un defectŭ mare, dispunea numaĭ de patru tunurĭ Krupp. Daca seracheratul ar fi fost prevĕdător, când sosi guarda imperială sub comanda generaluluĭ Gurco astă posițiune, cea maĭ importantă după Plevna, nu cădea după uă resistență desperată de uă singură di, ci ținea pre Rușĭ in faciă-ĭ lunĭ întregĭ și le cauda perderĭ cu multŭ maĭ simțitóre.

»Daca așŭ fi fost unŭ officerŭ de geniŭ saŭ artilerie și așĭ fi avut cunoscințe speciale in arta fortificațiunelor, de sigurŭ că așĭ fi profitatŭ fórte multŭ din șederea in Gorni Dubnicŭ.

»Camera ce mi se dătusse drept locuință era in curtea conaculuĭ care se afla situat in mijloculŭ satuluĭ

Gorni Dubnicŭ aprópre de uă geamie. Uă uşe şi uă feréstră rĕspundea in curte şi uă ferestrue numaĭ cu unŭ ochiŭ rĕspundea in curtea geamii pre care o umbresce nisce sălciĭ şi sicomorĭ secularĭ. Intr'uă séră stam in camera mea cu coatele pre uă masă albă cam intr'unŭ peşiŭ şi mĕ gândeam la sórta mea, la viitorul ce mĕ ascepta şi maĭ cu seamă la ceĭ d'a casă, când de uă dată audiiŭ viind despre fereastra din curtea geamii unŭ glasŭ omenescŭ care'mĭ şiopti românesce:

— D-le Căpitan, D-le Căpitan.

«Audind in mijloculŭ acelluĭ oceanŭ de păginĭ dulcea limbă strămoşească, săriiŭ in susŭ ca electrisatŭ şi simţiiŭ in suflet uă bucurie, uă fericire pre care cu anevoinţă póte s'o descrie limba omenească. Intr'uă clipă miĭ de ideĭ trecură prin mintea mea şi miĭ de speranţe imĭ surrise.

»Săriiŭ la ferĕstră intocmaĭ ca uă bombă scăpată din gura tunuluĭ, lipiiŭ ochi de geamurile ferestruі şi la lumina cea searbădă a luniĭ apuinde, dăriiŭ sub ferĕatră uă fiinţă omenească. Până să nu vĕdŭ credŭiŭ lucrurĭ marĭ, credŭiŭ că general Krilov a isbit şi bătut pre Turcĭ, că roşioriĭ şi călăraşiĭ noştri aŭ coprins Gorni Dubniculŭ şi că unulŭ din vitejiĭ colonelului Creţeanu a venit să mĕ scape din robie; după ce vĕdŭiŭ însă, sburară tóte aste visurĭ amăgitóre; sub ferĕstră se afla unŭ Turcŭ.

— »Cine escĭ şi ce vreĭ? disseiŭ eŭ cu restire.

— »Eŭ, ce fellŭ nu mĕ cunoscĭ, D-le Căpitan? rĕspunse Turculŭ intr'uă Românească destul de corectă pentru unŭ Turcŭ.

— »Nu, de unde să te cunoscŭ?

— »Eu suntŭ Achmed bragagiulŭ care dam bragă să bea copii D-vóstră şi soldaţiĭ din compania D-vóstră.

— »A! bine ḑicĭ ’mĭ aducŭ aminte! tu escĭ?
— »Da D-le Căpitan.
— »Ce facĭ tu aicĭ?
— »Ce să facŭ? ce facĭ și D-ta, mĕ luptŭ pentru lege și padișahŭ.
— »Bine facĭ fătul meŭ, ḑisseiŭ eŭ depărtându-mĕ de ferestră; îmĭ pare bine că te-am vĕḑut, nópte bună.
— »Nu pleca D-le Capitan, că am să ’ţĭ spuiŭ ce-va, strigă Turculŭ.
—»Ce să ’mĭ spuĭ?
—»Ce-va pentru binele D-tale.
—»Spune, rĕspunseiŭ eŭ reapropiindu-mĕ de ferestră.
—»Eŭ suntŭ Turcŭ, ḑisse ellŭ tot şioptind, dar iubescŭ pre Românĭ că am trăitŭ bine la eĭ și am făcut câte-va părăluţe, pre D-ta însă te iubescŭ maĭ mult ca pre orĭ-ce Românŭ, fiind-că orĭ când voiaŭ soldaţiĭ să mĕ cam tragă pre sfóră, D-ta nu te făceaĭ fudul, ci venea între noĭ, le porunceaĭ să fie ómenĭ cinstiţĭ, căcĭ cinstea este stema soldatuluĭ și eŭ nu perdeam. D’aceia am venit cu primejdia vieţiĭ melle să’ţĭ spuiŭ: păzeșce-te că dușmaniĭ vorŭ să te piarḑă.
— »Ce dușmanĭ?
— »Hogea care a vrut să te arḑă de viŭ s’a jurat a ’șĭ ajunge la scopŭ și aţîţă mulţimea ca să te prăpădească. Adĭ chiar într’astă geamie a strigat că cine crede în Alah și în proorocŭ să ’ĭ dea mână de ajutor și să vie la nópte ca să te răpească dintr’astă casă și să te răpue.
— Să vie, strigaiŭ eŭ cu hotărîre.
— Nu te lăuda cu uă bărbăţie deșartă, ci păḑeșce-te că sunt mulţĭ și spurcaţĭ la sânge; eŭ mĕ ducŭ ca să nu dea preste mine și ’ţĭ maĭ ḑicŭ uă dată păḑeşce-te.
»Turculŭ se dusse și cum rĕmăseiŭ singurŭ începuiŭ să mĕ gândescŭ și să ḑicŭ în sine-mĭ:

—„Să mě daŭ pre măna lorŭ ca să mě arătŭ că nu suntŭ fricosŭ nu e nicĭ cu minte nicĭ folositor cuĭ-va, maĭ bine să'mĭ păstredŭ viaţa pentru ţérră şi copiiĭ meĭ şi sĕ vestescŭ pre paşe.

»Paşa nu se culcasse; ellŭ scria într'una la depeşĭ şi ordine şi expedia mereŭ curierĭ preste curierĭ. Achmed-Hivzi-Paşa comanda tóte posturile detaşiate de preste Vid până aprópe de Orchania; comandanţiĭ Dolni Dubniculuĭ, aĭ Dolni şi Gorni Metropoluluĭ şi aĭ Telişiuluĭ eraŭ puşĭ sub ordinele salle şi trebuia să primească instrucţiĭ de la ellŭ şi prin ellŭ se corespundă cu Schefchet-Paşa de la Orchania comandantul superiorŭ. Eŭ intraiŭ la ellŭ plin de curagiŭ, căcĭ afabilitatea cu care mĕ priimisse pân'aci îmĭ inspirassa assemenea îndrăsneală, şi după ce'lŭ salutaiŭ iĭ spusseiŭ în scurte cuvinte în limba francesă ce o pricepea binişiorŭ causa care mĕ silea să'lŭ derangesŭ.

»Aflând astă scire se supără fórte mult pre hogea şi strigâ bătînd cu măna în masă:

— Iată isprăvile serascheratuluĭ! ellŭ mĭ-a trămis pre capŭ assemenea fanaticĭ care 'mĭ fac maĭ mult rĕŭ ca bine şi care va tîrî la peire ţérra şi legea prin nisce crudimĭ ne folositóre. Nu purta însă grije, eŭ suntŭ stăpânŭ aicea şi am mijlóce d'a năbuşi assemenea îndrăsnelĭ.

»Dicênd assemenea cuvinte bătu din palme şi intrând unŭ officerŭ iĭ dette în turcesce câte-va ordine, apoĭ adause în franţudesce:

— »Culcă-te liniscitŭ în camera d'alăturĭ şi dormĭ fŏră de grije, c'am luat eŭ mĕssurĭ de precauţiune.

»A doua ḑi mĕ sculaiŭ de diminéţă şi alergaiŭ la camara mea şi găsiiŭ tóte în starea în care le lăsasem;

mĕ duseiŭ la ferestrue, o deschiseiŭ şi mĕ retrăseiŭ înnapoĭ plin de grózǎ: de cea maĭ grósǎ cracǎ a sicomoruluĭ ce umbrea ferėstra bănănăiaŭ spănzuraţĭ hogea şi doĭ din fruntaşiĭ satuluĭ.

„Preste uǎ orǎ mĕ chemâ paşa şi imĭ ḑisse:

— »Aĭ căpatăt dreptatea, criminaliĭ aŭ fostŭ prinşĭ asupra faptuluĭ chiar când se cercaŭ sǎ intre în întru ca sǎ te peardǎ. Ceĭ maĭ de frunte din ei staŭ acum de sindrofie cu ăngerul Izrael care 'ĭ a apucat la judecatǎ iar ceĭ alţĭ gemŭ în temniţǎ; însǎ catǎ sǎ'ţĭ spuiŭ adevĕrul: d'acum încolo nu maĭ garantesŭ de siguranţa D-tale, am pregătitŭ tóte pentru plecare, dute fŏrǎ grije sub paḑa ómenilor ce 'ţĭ daŭ, ia callea Stambuluĭ şi Alah sǎ te proteagǎ.

„Plecaiŭ chiar în acea ḑi cu ochi plinĭ de lacrămĭ, căcĭ purtarea luĭ Ahamed-Hivzi paşa mĕ desarmesse şi mĕ făcusse sǎ nu maĭ urăscŭ pre Turcĭ; între cavaḑii ce mĕ însoţea era şi bragagiulŭ companiĭ melle; astǎ alegere lini mĕ maĭ linişci.

VIII

ÇORPUL DE REAPROVISIONAREA PLEVNEI.

«Callea dintre Gorni Dubnic și Orchania e maĭ mult uă partidă de petrecere ca uă călătorie. Sosseaoa aci șerpuesce pre uă câmpie lină și tapetată cu holde mănóse, aci se încolăcesce printre nisce dealurĭ umbrite de livedĭ bogate și potgoriĭ fecunde. Resbelul încă nu trecusse p'acolo cu cósa sa devastatóre și satele și holdele și livedile încă surideaŭ sóreluĭ de tómnă mișcându-șĭ cu moliciune foile lor deja îngălbenite.

»La uă distanță de câte-va chilometre se află fortereța Telișiulŭ, a doua posițiune întărită de la Plevna spre Sofiia; până să ajungĭ la Telișiŭ trebue să trecĭ printr'unŭ fellŭ de gâtŭ strimtŭ și cotit unde dólurile se apropie fără să se împreune și unde arboriĭ livedilor îșĭ attingŭ frunțile și formed uă boltă de verdeață.

»Acolo ajunserăm tocmaĭ seara. După dealulŭ ce domina acellŭ gâtŭ se vedea preste frunțile arborilor din vale șerpuirea soseleĭ dispărênd în umbra orisonuluĭ și în mijlocul eĭ unŭ mușioroiŭ imensŭ negru ca un cuĭbŭ de sobolŭ, iar ce-va maĭ la uă parte maĭ multe mogâldețe din care țîșnea rade de lumină; era Telișiul.

»Uniĭ din păditoriĭ meĭ pretindea sărmânem în marginea păduriĭ și să intrăm în satŭ a doua di, dar Ahmed bragagiu se opusse; avea ellŭ motive destul de puternice ca să se opue, pretextând că n'aŭ nicĭ de unele de mâncare și somnulŭ fără cină nu e bunŭ de ni-

micŭ. Ceĭ alțĭ cavadĭ cam măriiră dar ne avênd alte motive ca să oppue bine-voitoruluĭ meŭ protector nu maĭ stăruiră și intrară în bungetul cellŭ negricios.

»Luna se ciupisse, era târdiŭ și cerulŭ se căptușisse cu unŭ intreitŭ stratŭ de norĭ; merserăm dar aprope două ore pre intunericul besnă, prin pădure ce din ce in ce se îndesa, lăsându-ne numaĭ in grija înțelepteĭ povĕțuirĭ a cailor care eraŭ născuțĭ în préjma loculuĭ.

»Cavajiĭ din nainte ca să le treacă de urîtŭ incepură să intonedle una din acele manele turcescĭ dulcĭ și melancolice care face să înțelenéscă în locŭ apele Bosforuluĭ și să simță in peptŭ farmeculŭ iubireĭ ânima cea maĭ inpietrită. Ecoulŭ pădureĭ, fidelŭ pictor allŭ impressiuneĭ sunetelor, se grăbi a transporta astŭ cânteçŭ pre aripile salle ușiurele din regiunĭ in regiunĭ repetându-lŭ de decimĭ de orĭ și a-lŭ imprăscia in nemărginirea spațiuluĭ. In acellŭ minut mĕ simțiiŭ răpit dupŏ pămînt și părîndumi-se că dormŭ, mĕ pusseiŭ să ascultŭ cu plăcere și fericire.

»Nu sciŭ ce să dicŭ, póte că acea localitate singuratică, acea posiție imposantă, acellŭ intunericŭ mișcător saŭ acea musică melodiósă care se amesteca cu linulŭ freamĕtŭ allŭ frundilor prin care se sbeguiaŭ nebunaticŭ zephiriĭ produsse in sufflетul meŭ acea mișcare, acea induioșare, și acelŭ transport care mĕ făcu să simțŭ in inimă nisce emoțiunĭ ce'mĭ inundară ochiĭ cu lacrămĭ.

»Pre când eram transportatŭ cu totul în lumea iaduluĭ și filtrulŭ poeticilor gândurĭ circula prin tóte arterele mele, manеaoa amuți de uă dată și fără veste rĕsună în aerŭ unu sgomot maĭ prozaicŭ : cobitorulŭ bubuit allŭ tunuluĭ. Decĭurĭ de licărirĭ brăsdară într'acea clipă aerulŭ ingreunatŭ de ceață și norĭ și sute de detunăturĭ repețite ne făcu să tresărim și să ne oprimŭ in calle.

— »Ce o fi asta? intrebaiŭ eŭ pre Achmed.

— »Bătae, rĕspunsse ellŭ, bătae la Telişiŭ.

—»Să ne grăbim d'a eşi din astă văgăună, ḑisseiŭ eŭ că aci ne rĕmânc ósele.

— »Ba din contră să ne ascundem in pădure.

— »Cu armele perfecţionate pădurea nu maĭ e unŭ adăpost pentru ﬁinţe lipsite de apărare, ci uă cursă. Bătăliă, daca e uă bătălie aicĭ se va transporta, fiĭ sigurŭ, şi noĭ vom fi ciuruiţĭ de glónţe fĕră să putem a ne apĕra. Maĭ bine să dăm dosul.

»Turciĭ se consultară cât-va intre eĭ şi dupŏ ce se maĭ ciorovoiră, adoptară propunerea mea şi ne intórserăm pre unde am venitŭ, de astă dată fĕră să maĭ cătăm şi fĕră să ne maĭ legănăm pre şialele cailor ca in nisce bărcĭ clătite de vêntŭ. Caii se pusse pre fuga de le sfâriiaŭ piciórele şi merserăm ast-felŭ in gónĭ până ce nu maĭ auḑirăm bubuit de tunŭ; dupŏ cum imĭ daŭ cu socoteala in vre uă doă ore fugissem inapoĭ maĭ mult de cât mersessemŭ innainte ḑiua intrégă; lăsassem chiar Gorni Dubnicul la spatele nostru.

»Alergând ast-fellŭ ne pomenirăm in mijlocul uneĭ porumbişte şi părîndu-ni-se locul destul de adăpostitŭ descălicarăm, ascunsserăm cai cum puturăm maĭ bine, le pusserăm in cap traistele pline cu iarbă uscată smulsă dupŏ jos ca să nu ninchezc, şi noĭ ne tirirăm până in capulŭ porumbişteĭ şi ne pitularămŭ jos ca să nu fim ḑăriţĭ.

»Eŭ puseiŭ urechia pre pămint şi stând căte-va minute mi se păru că auḑiŭ la uă depărtare fórte mare bubuitul tunuluĭ, apoĭ mĕ ridicaiŭ in sus şi mi se păru că auḑ reproducêndu-se şi in spaţiŭ acellŭ sunetŭ cobitorŭ. De uă cam dată creḑuiŭ că sunt jucăria ilusiuneĭ, dar vĕḑênd că şi camaraḑiĭ meĭ indreaptă urechea atentivă tot spre

partea loculuĭ de unde mi se părusse că vine sgomotulŭ, mĕ convinsciŭ că nu sunt înșelatŭ.

»Bubuiturile se audeaŭ, în realitate şi se apropiaŭ din ce în ce spre noĭ. Intr'astŭ timpŭ cerul se maĭ curăţasse, pete de seninŭ incepusse să se dăreascā icĭ și colea şi luna ce răsărisse apărea şi dispărea printr'acelle pete și împrăscia óre cum negrulŭ intunerecŭ.

«La lumina cea îndoiósă a luneĭ puturăm să vedem ce-va, dar acellŭ ce-va fu de uă cam dată ne înţelesŭ pentru noĭ. Colóne compacte de cavalerie a căreĭ naţionalitate n'o puteam distinge fiind prea departe, despicaŭ aerul cu uă inţeală estraordinară și alergaŭ cu vijelia spre sud, adică spre partea de unde se audea bubuiturile ce mereŭ se apropiau; dupĕ aceia alte colóne eșeaŭ din alte direcţiunĭ și cu aceiașĭ inţeală despicaŭ spaciul însă în mod inversŭ și în fine vĕdurăm la aceiașĭ depărtare doă colóne viind din doă părţĭ diferite și năvălind una asupra alteia cu uă furie sălbatică. Era departe, dar tot se audea ţăncănitulŭ sabielor, bubuitul pistólelor și carabinelor și ţipetele murindilor. Fusessem în rĕsboiŭ, dătussem de atâtea orĭ ochi cu mórtea fĕră să mĕ infioredŭ, de astă dată însă fiind simplu spectatorŭ, simţiiŭ că mi se face pĕrulŭ măciucă în capŭ.

»O! D-ne, acolo, în facia mea, póte fiĭ aĭ ţereĭ melle, copii aĭ mumeĭ commune, mureaŭ, se despărţeaŭ pentru totŭ d'auna de părinţĭ, soţiĭ și copiĭ, și eŭ stam și priveam cum mor înconjuratŭ de dușmanĭ ca un simplu spectator. N'aveam ce face, puterea nu era în raportŭ cu voinţa.

»De uă dată pânda de cavalerĭ despre sud se sparse fĕră de veste și unŭ focŭ infernalŭ și uă plóe de projectile eși dintre'acea gură sinistră. Astă isbitură

fără de vestea clăti pre ceĭ despre nord, pre mulţĭ iĭ culcă la pămîntŭ ca să nu se maĭ scóle dar nu le perdu cumpătulŭ. Numaĭ de cât uă parte din eĭ descălecară şi dătură caĭ la uă parte, dispărură ca cum 'ĭ ar fi înghiţit pămîntul, adică se culcară jos şi începură să verse şi eĭ din carabine uă plóe de projectile. Ceĭ ce rĕmăsesse călare năvăliră la attacŭ cu indoită furie şi intrară în amesteeŭ cu înverşiunare. Duşmaniĭ le rĕspunse vĕrtos, eĭ aveaŭ artilerie şi infanteria cu care isbeaŭ departe, însă campioniĭ crestinătăţeĭ aveaŭ ănimĭ marĭ, şi credinţa că 'şĭ îndeplinescŭ uă datorie săntă le îndoia puterile.

»Şarja din urmă a cavalerii din drepta descloca pre duşman din posiţia ce occupa, îl făcu să se miscc şi să se retragă; infanteria improvisată redeveni iarăşĭ cavalerie şi se luă la góna dupŏ fugarĭ, dar în curînd trebui să renunţe la umărire şi să se retragă în ordine căcĭ duşmanilor le sosea ajutóre în numĕr considerabilŭ.

Pălcurĭ, pălcurĭ de cavalerĭ începură să treacă înapoĭ luând differite direcţiunĭ şi dispărură într'uă clipă spre partea despre nord-est cam în direcţiunea Semeret-Tristeniculuĭ; îmĭ daŭ cu socotéla că mergeaŭ spre acellŭ satŭ căcĭ acolo era stabilit cuartierulŭ generaluluĭ Krilov commandantul cavaleriéĭ de operat în dosul Plevneĭ, dar despre direcţiunea topografică, cŭ momentan nu puteam să decid nimic fiind-că nu sciam unde mĕ aflu.

Una din acelle colóne în retragere trecu p'apróре de noĭ şi recunoscuĭ după roşaţa tunicelor lor pre Roşioriĭ noştri. Vĕdindu-ĭ, peptul îmĭ începu să bată, mânele mi se întinsse, gura mi se deschisse, cercaiŭ să strigŭ, dar simţiiŭ uă răceală glacială lipindumi-se de buḑe şi 'mĭ îngheţă glasulŭ în gătléjŭ. Bunulŭ meŭ